

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ITALIJANSKA IGRALNIŠKA ZAKONODAJA IN
STRATEŠKO OBNAŠANJE HIT-a**

Ljubljana, september 2002

GORAZD REBERŠAK

IZJAVA

Študent GORAZD REBERŠAK izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. JANEZA PRAŠNIKARJA in dovolim objavo dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, _____

Podpis

KAZALO

UVOD	1
1. POSLOVNO OKOLJE PODJETJA	3
1.1. Priložnosti in nevarnosti v poslovnem okolju	3
1.1.1. Priložnosti	3
1.1.2. Nevarnosti	5
1.2. Zunanje okolje podjetja.....	6
1.2.1. Okolje delovanja in družbeno okolje podjetja	6
1.2.2. Analiza trendov v okolju.....	7
1.3. Dejavniki mednarodnega družbenega okolja	9
1.4. Iskanje mednarodnih priložnosti in nevarnosti.....	9
2. OPREDELITEV PANOGE IN TRGA	
 PODJETJA HIT d. d. NOVA GORICA	10
2.1. Začetki poslovanja in HIT-ovi ciljni trgi.....	10
2.2. Analiza HIT-ove konkurence	12
2.2.1. Konkurenca v panogi	12
2.2.2. Odziv najmočnejšega konkurenta	13
2.2.3. Nevarnost vstopa	14
2.3. Struktura gostov v HIT-ovih igralnicah.....	15
3. ANALIZA ITALIJANSKE IGRALNIŠKE ZAKONODAJE.....	18
3.1. Argumenti v prid odprtju novih igralnic	18
3.2. Argumenti proti odprtju novih igralnic	21
3.3. Predlogi za strokovno ureditev igralništva in igralnic	23
3.4. Predlogi XIII. Zakonodajne skupščine.....	25
3.4.1. Osnutki zakonov XIII. Zakonodajne skupščine	26
3.5. Sodba italijanskega Ustavnega sodišča	28
3.5.1. Štirje členi Ustave, ki zadevajo igralništvo	29
3.6. Smernica Evropske Unije, št. 75/368	30
3.7. Gaming Regulatory European Forum	31
4. ANALIZA ZAKONODAJNE VEJE OBLASTI V ZVEZI Z	
 IGRALNIŠTVOM.....	31
4.1. Medstrankarska usklajevanja.....	33
4.2. Pritiski interesnih skupin.....	33

4.3.	Mnenja poslancev in njihovih strank o nujnosti spremembe zakonodaje.....	35
4.4.	Pomembnost igralniške zakonodaje v danem trenutku	36
4.5.	Napoved poslancev o sprostitvi zakonodaje	36
4.6.	Dejavniki, na katere se bodo morali poslanci ozirati ob sprejemu zakonodaje	37
	SKLEP	38
	LITRATURA	41
	VIRI	42

UVOD

Vsako uspešno podjetje v hitro rastočih panogah se od svojih manj uspešnih konkurentov razlikuje med drugim tudi po sposobnosti hitrejšega prilagajanja spremembam v okolju. Človeštvo generira čedalje višjo stopnjo napredka na vseh področjih svojega udejstvovanja. Za podjetje pa pomeni vsak napredek spremembo poslovnega okolja. Zato je značilno za poslovanje podjetij, da morajo čedalje več svojih zmogljivosti usmerjati v aktivno spremljanje svojega poslovnega okolja, zato da se mu lahko prilagajajo in ga tudi, kadar je to mogoče, spreminjajo kot jim ustreza. Na ta način iščejo meje svojih poslovnih zmožnosti. Zaznavanje novih poslovnih priložnosti in nevarnosti je na dolgi rok strateško zelo pomembna dejavnost, ki ključno vpliva na uspešno opravljanje poslanstva vsake organizacijske enote, ne samo podjetja. Poslovno okolje je širok skupek dejavnikov, ki uokvirjajo delovanje podjetja. Glede na to, na kakšen način vplivajo na delovanje podjetja, jih v prvi vrsti delimo na zunanje in notranje.

V diplomskem delu obravnavam zunanje poslovno okolje. Posebej se ukvarjam z analizo politično-pravnega okolja, ki ga avtorji opredeljujejo kot enega izmed delov zunanjega poslovnega okolja. Na kratek rok poslovodstvo nanj nima vpliva, ker mu je dano od zunaj. Pomembna lastnost politično-pravnega okolja je, da njegove spremembe dolgoročno postavljajo delovanje podjetja v nove okvire. Na ta način politično-pravno okolje podjetja predstavlja dejavnik stabilnosti v panogi.

Ugotovitve različnih avtorjev o poslovnem okolju bom v tretjem delu nadgradil s primerom iz domačega okolja. Podjetje Hoteli Igralnice Turizem d. d. iz Nove Gorice (v nadaljevanju HIT), ki se ukvarja z igralniško dejavnostjo, je lep primer vpliva spremembe politično-pravnega okolja na poslovanje. Podjetje se je znašlo v položaju, ko utegne potencialno spremenjena igralniška zakonodaja v Italiji kritično zmanjšati njegov obseg poslovanja, tržni potencial in sam geografski tržni segment. Velika večina HIT-ovih gostov prihaja iz Italije, kjer je igralniška zakonodaja zelo omejujoča (restriktivna) in onemogoča odpiranje igralnic. Ravno to preprosto dejstvo je razlog za obsežen trg, ki ga predstavljajo italijanski lovci na srečo. Povsem možno je, da v Italiji prične obratovati nekaj deset igralnic. To pa bi pomenilo upad tržnega potenciala za HIT-ove igralnice. Največjo škodo ob morebitni sprostitvi zakonodaje bi utrpeli igralnici, ki se nahajata v neposredni bližini meje v Novi Gorici, to sta Park in Perla.

Igralniškim delavcem je poznano dejstvo, da v Italiji obstajajo težnje po sprostitvi (liberalizaciji) igralniške zakonodaje. V HIT-u so se tega problema začeli resneje zavedati, ko je bila skozi zadnja vrata zakona odprta nova beneška igralnica, ki se je krepko zajedla v HIT-ov tržni delež. Zavedajo se še resnejših težav, ki bi nastopile ob sprostitvi italijanske igralniške zakonodaje, ki bi okrepila konkurenco na igralniškem trgu. Zato je za HIT življenjskega pomena, da pozorno spremlja dogajanja v svojem politično-pravnem okolju, še

posebej v njegovem najmanj stabilnem delu, to je italijanski igralniški zakonodaji. Po eni strani je to za HIT pomembno zato, ker je v najožji zvezi z njegovim tržnim potencialom. Podjetju se ob natančnem spremljanju procesa mogoče pravočasno odzvati na spremembe ter opredeliti dolgoročnejši načrt razvoja in strateško usmeritev. Takšno ravnanje bi imelo za posledico prihrank stroškov, tako neposrednih kot oportunitetnih stroškov neustreznih dolgoročnih odločitev. Po drugi strani pa proces spreminjanja italijanske igralniške zakonodaje predstavlja zelo veliko poslovno nevarnost za obstoj podjetja, kar je dodaten razlog za njegovo spremljanje.

V tretjem delu natančneje raziščem italijansko igralniško zakonodajo in možnosti za njen nadaljnji razvoj. Za HIT je pomembno, kako hiter bo ta razvoj, zato me zanima dinamika poteka zakonodajnega procesa. S tem namenom poizkušam prepoznati interese najpomembnejših strani, vpletenih v proces. Na podlagi teh dognanj je moč ugotoviti, do kakšne mere so jih dosegli, in do katere stopnje se je zakonodajni proces razvil. Na podlagi zbranih podatkov skušam predvideti, kako se bo odvijala sprememba zakonodaje. Za to je potrebna analiza različnih dejavnikov, ki v dani situaciji govorijo za in proti in jih udeleženci procesa uporabljajo kot svoje argumente. Celotna analiza italijanske igralniške zakonodaje pa ima smisel le, če se oceni vpliv njene sprostitev na slovensko igralniško dejavnost in možni odgovori vodilnega podjetja HIT na spremembe v okolju. Le-te lahko ločimo na odzive podjetja med samim zakonodajnim postopkom in na tiste, ko je pravno okolje že spremenjeno. Pri tako velikih podjetjih kot je HIT gre pričakovati, da ne bodo dovolila sprememb pravnega okolja v svojo škodo, brez mobilizacije dejavnikov za vplivanje na zanje ugodnejšo spremembo okolja. Po končanem zakonodajnem postopku in nastopu spremembe pravnega okolja je zaključeno pomembno obdobje in neuspešnih potez podjetja za nazaj ni moč popravljati. Od takrat naprej lahko podjetje brani svoj položaj večinoma samo še znotraj delovanja v panogi.

V zadnjem delu želim ugotoviti, kako nevaren je obstoječi položaj za HIT. Odgovore na tako zahtevno vprašanje sem poizkusil pridobiti iz prve roke. Pri poizkusu natančne in verodostojne napovedi razvoja italijanske igralniške zakonodaje je neobhodno pridobiti mnenja italijanskih poslancev, saj so na vrhu piramide odločanja pri postopku sprejemanja zakonov. Zbrati sem jih skušal z anketo, ki sem jo naslovil na vse poslance spodnjega doma italijanskega parlamenta. Zbir odgovorov pove veliko o vprašanju igralništva v Italiji in smiselno zaokrožuje napore, vložene v raziskavo zakonodaje, saj dopolnjuje analizo dogajanj v preteklosti s predvidevanji poslancev o možnem razvoju dogodkov v prihodnosti.

1. POSLOVNO OKOLJE PODJETJA

Politično-pravno okolje podjetja predstavlja le del silnic, ki dolgoročno in kratkoročno vplivajo na poslovanje podjetja. Preden se lotimo analize politično-pravnega okolja, je potrebno analizirati celoten zbir dejavnikov, ki sestavlja poslovno okolje podjetja. Šele nato se je smiselno lotiti analize politično-pravnega okolja in mu določiti vlogo in pomen v izboru ostalih dejavnikov, ki so uvrščeni v svoj del poslovnega okolje podjetja.

Poslovno okolje podjetja delimo na zunanje in notranje okolje. Notranje okolje sestoji iz spremenljivk znotraj podjetja, ki predstavljajo za podjetje prednosti in slabosti in v splošnem poslovodstvo nanje ne more vplivati na kratek rok. Notranje okolje določajo struktura, kultura in resursi. Struktura pomeni način organiziranosti dela, prenosa informacij in opredelitev nadrejenosti in se navzven kaže v organizacijski shemi. Kultura pomeni vzorec vrednot, prepričanj, pričakovanj, ki jih medsebojno delijo poslovodstvo in zaposleni. Ti določajo sprejemljiv način obnašanja zaposlenih in poslovodstva. Resursi v splošnem pomenijo sredstva podjetja, ki predstavljajo vložke v proizvodni proces. To so znanja in veščine zaposlenih, upravljalne sposobnosti, finančna sredstva in prostorske zmogljivosti, kjer se opravlja poslovni proces (Hunger, Wheelen, 1996, str. 9).

Zunanje okolje se deli na mikro in makro okolje (Kotler, 2000, str. 86). Mikro okolje sestavljajo porabniki, tekmeci, prodajne poti in dobavitelji. Podjetje lahko neposredno vpliva na mikro okolje, zato mora poslovodstvo natančno spremljati dogajanja v tem okolju. Makro okolje pa je tisti del zunanjega okolja podjetja, na katerega poslovodstvo ne more vplivati neposredno in na kratek rok. To sestoji iz demografsko-ekonomskega, tehnološkega, političnega, družbeno-kulturnega in pravnega podokolja. Ne glede na to, da poslovodstvo na kratek rok nima vpliva na makro okolje podjetje, ga mora natančno spremljati, saj se le-to ves čas spreminja, kar pomeni, da se tudi v makro okolju rojevajo nove poslovne priložnosti in nevarnosti.

1.1. Priložnosti in nevarnosti v poslovnem okolju podjetja

1.1.1. Priložnosti

V splošnem lahko trdimo, da so poslovne priložnosti, ki jih pogojuje sprememba makro okolja, po svojem ekonomskem obsegu večje kot tiste, ki se porajajo v mikro okolju podjetja. Seveda pa so tovrstne priložnosti dostopne tudi konkurentom, odvisno od tega, kako so sposobni usmeriti notranje resurse oz. poslovno moč v izkoriščanje priložnosti. Thompson zato loči med priložnostmi za panogo in priložnostmi za podjetje. Priložnost, ki se pojavi v panogi, bo priložnost tudi za podjetje le, če bo zmožno ob izkoriščanju priložnosti uveljaviti primerjalno prednost (Thompson, 2001, str. 47).

Poslovodstvo si lahko pomaga z matriko priložnosti oceniti združljivost priložnosti iz okolja z lastnimi resursi. Za priložnosti v levem zgornjem polju velja, da so najobetavnejše. Zanje mora poslovodstvo izdelati načrte, s katerimi bo te priložnosti izkoristilo. Za priložnosti, ki se

Slika 1: Matrika priložnosti

Privlačnost		
	Verjetnost uspeha	

Vir: Kotler, 2000, str. 86.

nahajajo v spodnjem desnem polju, velja, da so zanemarljivo majhne, zato niso vredne posebne pozornosti poslovodstva. Priložnosti v desnem zgornjem in v levem spodnjem polju je potrebno opazovati, če slučajno katera izmed njih postane bolj privlačna in popravi svoje možnosti za uspeh.

Primeri iz preteklosti govorijo, da je pomembno spremljati priložnosti in pravočasno zaznati ugoden premik v matriki priložnosti. Mnoge takšnih priložnosti iz makro okolja so se zapisale v zgodovino. Izum parnega stroja, ki je korenito racionaliziral način proizvodnje, je primer spremembe v tehnološkem okolju. Zaskrbljujoča demografska gibanja v tretjem svetu, z visoko smrtnostjo novorojenčkov in splošnim slabim zdravstvenim stanjem prebivalstva so pokazala priložnosti za farmacevtsko industrijo. Temistoklejev prihod na oblast je pomenil spremembo varnostne politike Aten, na podlagi katere so se začele Atene razvijati kot najmočnejša sredozemska pomorska velesila. To je pomenilo veliko poslovno priložnost za ladjedelniško obrt. Kultura brezprizivnega oznanjevanja zahodnjaških vrednot kot absolutnih je primer poslovne priložnosti za rast vojaške industrije, ki se je rodila iz družbeno-kulturnega podkolja. Tako so bila podjetja, ki proizvajajo orožje v ZDA, primorana prilagoditi svojo proizvodnjo in prodajo v skladu s pojavljajočo se zunanjo politiko ZDA in razvojem mednarodnih kriz po svetu (Thompson, 2001, str. 52-53).

1.1.2. Nevarnosti

Pojavi v zunanjem poslovnem okolju, ki so smiselno nasprotje poslovnih priložnosti, so poslovne nevarnosti. Te terjajo dodatne napore poslovodstva za spremljanje poslovnega okolja. Nevarnosti ogrožajo dolgoročno uspešno poslovanje podjetja. Nastanejo lahko zato, ker se pojavijo nove tehnologije, novi substituti, neugodni ekonomski trendi, omejujoči ukrepi oblasti, sprememba potrošniških vrednot in načina življenja, napoved zmanjšanja naravnih dejavnikov, neugodne demografske spremembe, novi konkurentje itd. (Thompson, 2001, str. 49).

“Nevarnost okolja je izziv, do katerega pride zaradi neugodnega trenda ali dogodka, ki bi v odsotnosti trženjske akcije povzročil zmanjšano prodajo ali dobiček.” (Kotler, 2000, str. 88)

Nevarnosti lahko razdelimo glede na njihovo pomembnost in verjetnost, da se bodo zgodile. Za nevarnosti, ki se nahajajo v levem zgornjem polju v spodnji sliki, obstaja velika verjetnost, da se bodo zgodile, poleg tega pa so to velike nevarnosti, ki utegnejo pomembno vplivati na delovanje podjetja. Za takšne primere mora imeti podjetje pripravljene scenarije, ki opredelijo nove načine delovanja, ki jih je podjetje sposobno udejaniti pred in med samo nevarnostjo. Nevarnosti, ki jih umestimo v spodnje desno polje, so najmanj pomembne in verjetne, zato jih lahko podjetje prezre. Medtem ko mora podjetje nevarnosti, ki se nahajajo v spodnjem levem in zgornjem desnem polju pazljivo spremljati, da ne bi postale kritične, ni pa potrebno zanje izdelovati posebnih akcijskih načrtov.

Slika 2: Matrika nevarnosti

Resnost nevarnosti		
	Verjetnost, da se nevarnost pojavi	

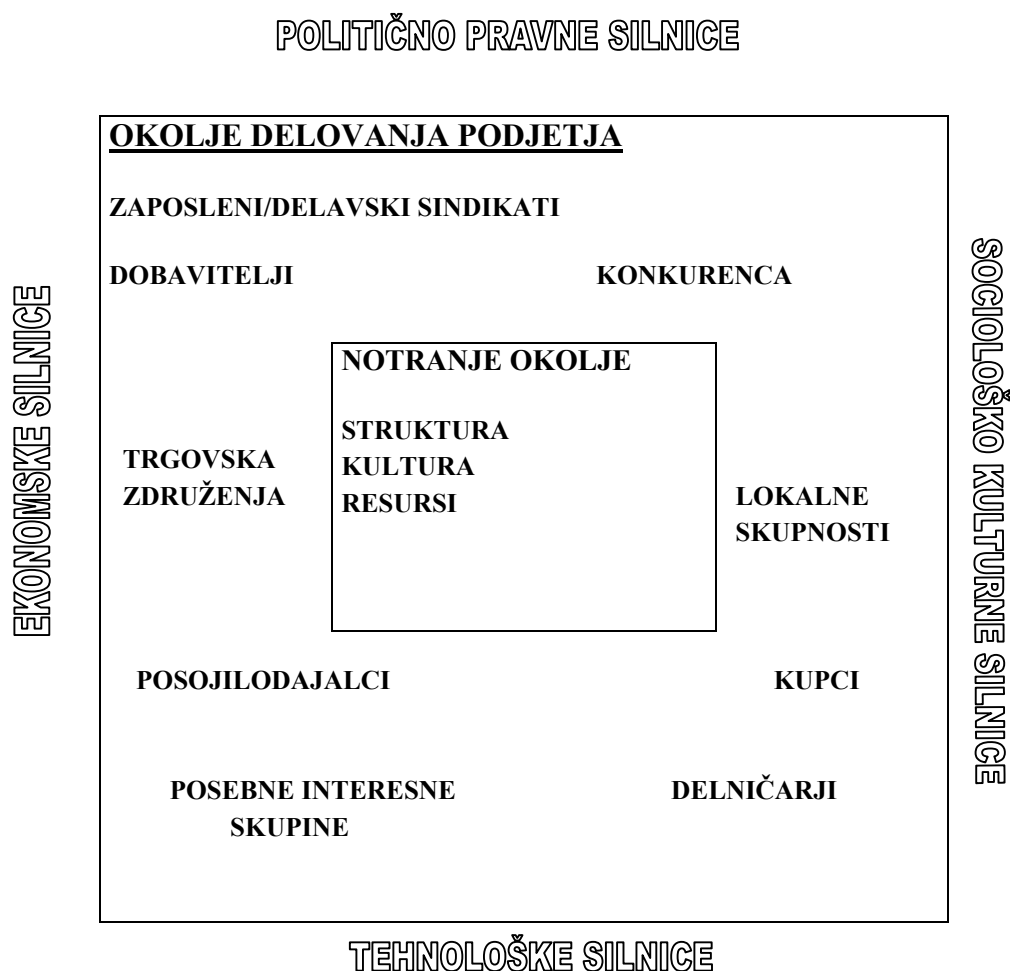
Vir: Kotler, 2000, str. 86.

1.2. Zunanje okolje podjetja

1.2.1. Okolje delovanja in družbeno okolje podjetja

Pred začetkom priprave globalnih strateških planov mora podjetje oceniti zunanje okolje, saj se v njem porajajo nove priložnosti in nevarnosti, ki bodo v prihodnosti usmerjale poslovanje podjetja. Analiza okolja je dejavnost zaznavanja in ocenjevanja informacij iz zunanjega okolja s strani ključnih ljudi v podjetju (Hunger, Wheelen, 1996, str. 85). To je zelo pomembna dejavnost, saj se je na ta način moč izogniti presenečenjem iz okolja, ki utegnejo

Slika 3: Družbeno okolje

Vir: Hunger, Wheelen, 1996, str. 11.

podjetje veliko stati, saj se v nepričakovanih situacijah pojavi potreba po kriznem menedžmentu ali vsaj po ad hoc odločitvah, ki pa so neoptimalne in zato drage. Stalno analiziranje okolja je pogoj za razmeroma mirno in zdravo dolgoročno poslovanje. Statistični podatki govorijo, da je kar 80% dolgoročne poslovne uspešnosti moč pojasniti s kakovostnim poslovnim kadrom (Thompson, 2001, str. 327). Dobro poslovodstvo pa se od povprečnega loči med drugim tudi po svojih analitskih sposobnostih.

Zunanje poslovno okolje podjetja sestoji iz spremenljivk, ki niso neposredno pod nadzorom poslovodstva in zato nanje nima kratkoročnega vpliva. Zunanje okolje delimo na okolje delovanja podjetja (Jakličev prevod originala task environment, 1999) in na družbeno okolje (Hunger, Wheelen, 1996, str. 85-90). Okolje delovanja podjetja predstavljajo spremenljivke, ki neposredno vplivajo na delovanje podjetja in obratno tudi podjetje s svojim delovanjem vpliva nanje. Vpliv je praviloma kratkoročne narave. Nekatere teh spremenljivk so: delničarji, oblast, dobavitelji, lokalne skupnosti, konkurenca, kupci, posojilodajalci, sindikati, specifične interesne skupine in trgovska združenja. Družbeno okolje pa vključuje bolj splošne silnice, ki vplivajo na delovanje podjetja in podjetje praviloma nima možnosti kratkoročnega vpliva nanje, vendar pa so sestavine zunanjega okolje tiste, na podlagi katerih poslovodstvo sprejema dolgoročne odločitve. Družbeno okolje je potemtakem drugi izraz za makro okolje in je sestavljeno iz enakih dejavnikov, le da so poimenovani na drug način.

Iz slike 3 je razvidno, da so to:

- ekonomske silnice, ki uravnavajo izmenjavo surovin, denarja, energije in informacij med podjetjem in okoljem;
- tehnološke silnice, ki z novostmi vplivajo na reševanje tehničnih problemov v podjetju;
- politično-pravne silnice vplivajo na porazdelitev politične moči in določajo omejitve ter zaščitne zakone in regulative;
- sociološko-kulturne silnice, ki določajo vrednote ter navade in običaje posamezne družbe.

1.2.2. Analiza trendov v okolju

Zelo praktično lahko analiziramo družbeno okolje podjetja s pomočjo matrike za analiziranje trendov v okolju (glej tabelo 1). Najprej je potrebno identificirati najmanj tri trende, ki se pojavljajo znotraj vsake izmed štirih silnic družbenega okolja. V naslednjem koraku pa določiti verjeten vpliv vsakega izmed trendov v družbenem okolju na dejavnike okolja delovanja. Ta metoda omogoča ključnim ljudem v podjetju predvideti, kako bodo bodoči premiki v družbenem okolju vplivali na prvine okolja delovanja podjetja in posledično na podjetje.

Rezultat te analize je serija strateških okoljskih vprašanj, ki določa bodoče pogoje poslovanja. Naslednja naloga posloводства je oceniti pomembnost teh vprašanj za prihodnost podjetja. Zunanji strateški dejavniki podjetja so tista strateška okoljska vprašanja, za katere ocenjujmo, da je zelo verjetno, da bodo nastopila, obenem pa predvidevamo visoko verjetnost, da bodo vplivala na poslovanje podjetja. Pri določitvi zunanjih strateških dejavnikov si lahko pomagamo z matriko prioriternih vprašanj. S pomočjo le-te lahko posloводство določi, za katera vprašanja je dovolj, da se jih le identificira ter nanje kasneje ni potrebno polagati več posebne pozornosti (vprašanja z nizko prioriteto) in katera je potrebno obravnavati kot

Tabela 1: Matrika za analiziranje okoljskih trendov

	SILNICE DRUŽBENEGA OKOLJA			
ELEMENTI OKOLJA DELOVANJA PODJETJA	EKONOMSKE	POLITIČNO-PRAVNE	TEHNOLOŠKE	SOCIOLOŠKO-KULTURNE
	1.	1.	1.	1.
	2.	2.	2.	2.
	3.	3.	3.	3.
SKUPNOSTI				
KONKURENCA				
POSOJILODAJALCI				
KUPCI				
ZAPOSLENI				
OBLAST				
INTERESNE SKUPINE				
DELNIČARJI				
DOBAVITELJI				
TRGOVS. ZDRUŽENJA				

Vir: Hunger, Wheelen, 1996, str. 87.

strateške dejavnike (vprašanja z visoko prioriteto). Po končani analizi lahko podjetje v svojem postopku opredeli priložnosti in nevarnosti v okolju in jih uporabi kot vhodne podatke za oblikovanje strategije (Hunger, Wheelen, 1996, str. 85).

Žal pa le redka podjetja uspevajo dobro ocenjevati vse dejavnike iz okolja, ki pomembno vplivajo na dejavnost podjetja. Glavna težava pri analiziranju okolja je človeški dejavnik, saj vsak analitik dojema signale iz okolja na svoj način. Na interpretacije vsakega posameznega analitika ponavadi vplivajo odgovori konkurentov na te iste signale. Naslednji dejavnik, ki vpliva na neustrezno dojetje signalov, so osebna prepričanja in vrednote analitikov, ki popačijo realno sliko, ki jo sestavljajo vplivi iz okolja. Zato so dolgoročno najuspešnejša tista

podjetja, ki uspejo najbolje oceniti realno stanje in predvideti bodoči razvoj dogodkov na podlagi trenutnih signalov iz okolja in se jim ustrezno prilagoditi.

Če je na primer poslovna strategija podjetja težnja k stroškovni učinkovitosti, bo svoja opažanja osredotočilo na nevarnosti iz okolja. Nasprotno bo podjetje, katerega poslovna filozofija je diverzifikacija, poizkušalo v okolju poiskati predvsem poslovne priložnosti. V primeru, da bi bilo podjetje primorano spremeniti poslovno filozofijo, bi se utegnilo zgoditi, da ne bi v zadovoljivi meri prepoznavalo vseh signalov iz okolja, ki bi mu omogočili uspešno transformacijo.

1.3. Dejavniki mednarodnega družbenega okolja

V nadaljevanju se bom opiral tudi na dognanja o mednarodnem družbenem okolju. Vstop na tuji trg lahko razdelimo na pet stopenj (Hunger, Wheelen, 1996, str. 322-324). Na prvi stopnji v osnovi domače podjetje izvažajo svoje proizvode s pomočjo lokalnih distributerjev, kar pa ne vpliva bistveno na delovanje podjetja. Na drugi stopnji podjetje ustanovi v tujini lastno prodajno podjetje zato, da se znebi posrednikov in pridobi več vpliva nad trženjem izdelkov. Na tretji stopnji podjetje ustanovi poleg že obstoječih prodajnih in servisnih centrov še proizvodne enote. Na četrti povečuje svoje investicije na tujem trgu in diverzificira proizvodnjo na tujem trgu. Značilno za peto stopnjo je, da jo dosežejo le redko katera podjetja. Te multinacionalke imajo večnacionalni kader, raziskave in razvoj ter financiranje izvajajo na mednarodni ravni.

1.4. Iskanje mednarodnih priložnosti in nevarnosti

Tabela 2: Nekatere pomembnejše politično-pravne spremenljivke mednarodnega družbenega okolja

POLITIČNO- PRAVNE
Oblika oblasti
Politična ideologija
Davčna zakonodaja
Stabilnost oblasti
Odnos oblasti do tujih podjetij
Upravljanje tujega lastništva podjetij
Moč opozicijskih skupin
Upravljanje trgovanja
Nagnjenost k zaščiti domačih podjetij
Zunanja politika
Teroristična dejavnost
Pravni sistem

Vir: Hunger, Wheelen, 1996, str. 315.

V vsaki državi posebej, kjer mednarodno podjetje deluje, se mora poslovodstvo vnovič soočiti s spletom ekonomskih, tehnoloških, politično-pravnih in sociološko-kulturnih dejavnikov zunanlega okolja, ki so v vsaki državi enkratni.

Zato mora poslovodstvo mednarodnih podjetij gojiti prožno notranje okolje in upravljanje podjetja. Pred vstopom na tuji trg mora podjetje določiti potencialne priložnosti in nevarnosti, ki jih vsebuje novo okolje in jih nato primerjati z lastnimi prednostmi in slabostmi.

2. OPREDELITEV PANOGE IN TRGA PODJETJA HIT d. d. NOVA GORICA

2.1. Začetki poslovanja in HIT-ovi ciljni trgi

Podjetje HIT je že od samega začetka obstoja usmerjeno v italijanski tržni segment. Ta podjetju prinaša blizu 90% celotnih prihodkov. Poglavitni razlog za velik tržni potencial v Italiji gre iskati v zelo konzervativni drži italijanske družbe v preteklih desetletjih, ki ni odobraval iger na srečo. Posledica prevladujočih kulturnih in političnih silnic je omejujoča zakonodaja, in na osnovi te nerazvit italijanski igralniški trg. Večina igralniških zakonodaj evropskih držav izvira iz 60-ih in iz 70-ih let preteklega stoletja. V tem obdobju, je nastala največja razlika v razvitosti igralniške ponudbe med Italijo in večino ostalih zahodnoevropskih držav. Zaradi nerazvite ponudbene strani na eni strani in visoke ravni povpraševanja na drugi obstaja v Italiji obsežen nezadovoljen tržni potencial. Te razmere so izkoristile države, ki mejijo na Italijo. Med njimi tudi Slovenija z ustanovitvijo podjetja HIT.

HIT-ov potencialni tržni segment predstavlja področje s premerom 300 km oz. manj kot tri ure vožnje z avtomobilom. Sem lahko prištevamo države Slovenijo, Avstrijo, Hrvaško in Italijo. Pri tem pa je potrebno poudariti, da zaenkrat slovenski gostje v HIT-ovih igralnicah predstavljajo manjši delež. Med vsemi HIT-ovimi gosti je bilo v letu 2000 le 6,5% slovenskih (Prašnikar et al., 2002, str. 34). Ta odstotek sicer iz leta v leto raste, v veliki meri tudi na račun zmanjšanja števila italijanskih gostov. Vseeno pa Slovenci raje poizkušajo srečo v igrah, ki jih prirejajo:

- Loterija Slovenije (Loto, Športna napoved, Ekspres, 3x3 plus 6, Super 3x3);
- Športna loterija (Športni krog, Dobim Podarim, hitra srečka, Prve stave, Olimpijska srečka, Petica);
- na različnih prireditvah pa se pojavljajo še srečolovi in tombole.

Večina HIT-ovih gostov prihaja iz severo-vzhodnih italijanskih pokrajin, ki je tudi najgosteje naseljeno področje v HIT-ovem tržnem segmentu.

Tabela 3: Prebivalstvo v severo-vzhodnih italijanskih regijah

	Število prebivalcev (v mio)
Furlanija Julijska krajina	1,2
Benečija	4,4
Lombardija	8,9
Emilija Romana	4,0

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 12.

Tabela 4: Realna rast BDP v obdobju med 1996 in 1999

	Slovenija	Italija	Avstrija
1996	3,5	0,7	2,0
1997	4,6	1,5	2,5
1998	3,9	1,4	3,3
1999	4,0	1,5	2,2

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 12.

Tabela 5: Značilnosti potrošnikov HIT-ovega produkta igre in zabave

Potrebe, želje, pričakovanja	sprostitev, doživetja, zabava, zadostitev potrebe po igri, pričakovanje dobitkov in gurmanskih užitkov
Kdo so	širok srednji sloj; uslužbenci, obrtniki, podjetniki, svobodni poklici; gospodinje, upokojenci, mladi
Življenjski slog	soliden materialni standard, nagnjenost k uživanju življenja
Potrošne navade	radi se zabavajo, igrajo športne napovedi loterije; veliko nakupov za majhne vložke
Kdaj kupujejo	nenačrtno, impulzivno, kratkoročno načrtovanje, stalna privrženost igri
Kaj kupujejo, trošijo (vezano na ciljni produkt)	družabna srečanja, prestižne večerje, fitnes in sprostilni programi, igre, zabave, predstave, plesi, kulinarika
Kako prihajajo	predvsem z lastnimi prevoznimi sredstvi, sami ali v ožji prijateljski družbi.
Kdaj prihajajo	pretežno po službi, ob koncu tedna in med prazniki
Kupna moč	povprečno 2-5 mio ITL mesečno
Kdo odloča o potrošnji	vsak posameznik, velik vpliv družbe prijateljev
Najpomembnejše pokrajine, potrošni bazen	FJK, Benečija, Emilija Romana, Lombardija; (za gostinstvo tudi lokalno okolje)

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 36.

Gospodarstvo severne Italije odlikujejo stabilni makroekonomski kazalci in pričakovati je, da se bo ob nadaljevanju ugodnih gospodarskih gibanj razpoložljivi dohodek, ki ga bo prebivalstvo namenjalo igranju na srečo, še povečal.

Za HIT-ovo gospodarsko dejavnost predstavljajo najpomembnejši trg razvite severno italijanske pokrajine. V teh je BDP za 30% višji od italijanskega povprečja. Z avstrijskim trgom je situacija ravno obratna. Dežela Koroška dosega le okrog 80% povprečnega avstrijskega BDP. Gospodarstvi obeh držav odlikuje tudi zelo nizka inflacija, ki se v Italiji od leta 1997 giblje med 1 in 2% ter v Avstriji okrog 1%. Življenjska raven prebivalstva v obeh državah je na dovolj visoki ravni, da prebivalstvu omogoča porabo dela dohodka tudi za dejavnosti v prostem času.

2.2. Analiza HIT-ove konkurence

2.2.1. Konkurenca v panogi

Največje HIT-ove igralnice so razmeščene v bližini italijanske meje, zaradi česar vodilni v podjetju predvidevajo, da se bo konkurenčni položaj podjetja v osrednji Sloveniji nekoliko poslabšal. Zaradi manjše prisotnosti HIT-a na trgu v osrednji Sloveniji, se bo okrepil položaj Casinoja Ljubljana. Na štajerskem koncu si lahko HIT obeta izboljšanje konkurenčnega položaja zaradi prisotnosti v Mariboru in Rogaški Slatini.

Drugi segment konkurence v panogi predstavljajo za HIT avstrijske igralnice. Njihovo podjetje Casinos Austria sodi med najmočnejša globalno prisotna podjetja, saj imajo igralnice v štirinajstih državah širom po svetu. Svoje poslovanje širi predvsem na področja, ki imajo v primerjavi s Slovenijo višji življenjski standard in šibkejšo domačo konkurenco. Zaenkrat si konkurirata le avstrijska igralnica v Veldnu in HIT-ova igralnica v Kranjski Gori. Slednjo so pred kratkim prenovili in tako iztrgali nekaj tržnega deleža avstrijski igralnici, zaradi česar ti že pripravljajo povračilne ukrepe v smislu boljše ponudbe in agresivnejše promocije. Dodati je treba, da je ponudba igralnice v Veldnu že sedaj na zelo visoki ravni, zaradi česar v tem oziru nimajo več mnogo manevrskega prostora.

Tretji in najpomembnejši segment konkurence predstavlja za HIT italijanska igralnica Ca`Noghera v Benetkah. To je zaenkrat edina igralnica v Italiji, ki črpa svoje goste iz istega trga kot HIT. Zaradi vse višjega standarda se italijanski igralniški trg še povečuje, vseeno pa zaradi trenutnega stanja italijanske igralniške zakonodaje ni pričakovati, da bi se ponudba lahko prilagodila povečanju povpraševanja. Tako ostaja Ca`Noghera edini in ta hip daleč najmočnejši konkurent HIT-u.

2.2.2. Odziv najmočnejšega konkurenta

Večina dejavnikov v HIT-ovem makro okolju predstavlja ugodna gibanja, kar z drugimi besedami pomeni poslovne priložnosti. Največjo poslovno nevarnost pa pomeni čedalje bolj sproščen pogled italijanske družbe na igralništvo. Zaenkrat na kratek rok še ni mogoče pričakovati liberalizacije zakonodaje in posledično odpiranja novih igralnic v velikem obsegu, vendar pa je že odprtje igralnice Ca`Noghera v Benetkah pomenilo velik poslovni udarec za HIT in njuni igralnici Park in Perla v Novi Gorici pa tudi za igralnico v Kranjski Gori. V Italiji delujejo poleg že omenjene še tri igralnice. To so Campione d'Italia, San Remo in Saint Vincent. Te tri so geografsko občutneje oddaljene, zato s HIT-om ne delijo trga in jih ni potrebno upoštevati kot neposrednih tekmecev.

Najmočnejši HIT-ov konkurent posnema ameriški koncept igranja, ki ga je na trg uspešno vpeljal HIT. Vseeno pa ima igralnica Ca`Noghera v primerjavi s HIT-ovimi igralnicami veliko pomanjkljivosti, saj igralnica že navzven izgleda manj prestižno kot HIT-ove igralnice. Tudi notranjost igralnice se ne more primerjati, saj nima niti restavracije, kaj šele ostalih spremljevalnih objektov in dejavnosti, ki privlačijo goste v HIT-ove igralnice. Poslovno filozofijo maksimalnega dobička ob danih stroških pa si lahko privoščijo zaradi ogromnega tržnega potenciala, saj je kljub pravzaprav borni ponudbi pred igralnimi avtomati pogosto potrebno čakati v vrsti. Ob predpostavki ceteris paribus (cena vstopnine v obeh igralnicah, cena žetonov in verjetnost dobitka v obeh igralnicah ostaneta enaki), se igralci iz italijanskih pokrajin raje odločajo za igranje v Benetkah, saj jim tamkajšnja igralnica omogoča igranje po nižji ceni zaradi stroškov prevoza in oportunitetnih stroškov izgubljenega časa za pot. Slednje se je še kot posebej pomembno pokazalo pri popoldanskem obisku goriških igralnic prek tedna. Torej je beneška igralnica pozicionirala svojo ponudbo na osnovi nižje cene in njen tržni segment predstavljajo igralci, ki ne posvečajo pozornosti diferenciaciji ponudbe, temveč jih zanima le možnost igranja.

Strategija se je izkazala za zelo uspešno, saj omogoča beneški igralnici vztrajno povečevanje tržnega deleža. Manj se odprtje beneške igralnice pozna na HIT-ovem obisku ob koncu tedna in ob praznikih. To lahko razložimo kot posledico nezadostne zmogljivosti beneške igralnice, ki je že čez teden preobremenjena, da bi omogočala prijetno vzdušje. Deloma pa to temelji na dejstvu, da HIT-ove igralnice obiskujejo gostje, za katere je pomembno vzdušje v igralnici, širša ponudba in večja kakovost storitev, in so vse to tudi pripravljeni plačati.

Rezultati Delphi analize med vodilnimi HIT-ovimi delavci dajejo zanimivo sliko o prednostih in pomanjkljivostih HIT-ovih igralnic v primerjavi s konkurenčnimi. Vodilni na prvo mesto kot daleč najpomembnejši dejavnik uvrščajo lokacijo igralnice. Največjo prednost ima igralnica Ca`Noghera, ki je bližje mednarodnemu letališču in bližje ciljnemu trgu. Zato je HIT tudi potencialno v najpomembnejšem dejavniku ne more prehiteti.

Tabela 6: Primerjava koristi uporabnikov pri HIT-u in konkurentih

Dejavnik Uspešnosti	Pomen (v %)	HIT Trenutno	HIT Potencialno	Konkurenti trenutno
1. Lokacija	25,0	4,7	5,4	6,3
2. Raznovrstnost ponudbe	14,0	4,9	6,6	3,3
3. Osebje	13,5	5,0	6,7	4,0
4. Ponudba/cena	13,5	4,8	6,4	4,4
5. Ambient	13,0	5,3	6,7	4,3
6. Davčna obremenitev	10,5	3,4	5,3	4,6
7. Promocija	9,0	4,7	6,5	3,6
8. Ostalo	1,5	5,0	5,0	7,0
Skupna ocena	100,0	4,7	6,1	4,3

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 32.

Za HIT je torej pomembno, da razišče, kakšne so možnosti, da se pojavijo nove igralnice v italijanskem prostoru (torej z boljšo lokacijo- najpomembnejšim dejavnikom uporabnikove koristi). To bo odvisno od bodočih političnih gibanj, ki bodo vplivala na igralniško zakonodajo.

2.2.3. Nevarnost vstopa

Igralništvo je povsod v razvitem svetu močno regulirana dejavnost, saj lahko zaradi narave posla predstavlja veliko nevarnost za pojav družbeno škodljivih pojavov, poleg tega pa omogoča zlorabe in utaje davkov. Država zato strogo nadzira to dejavnost in jo tudi nadpovprečno visoko obdavčuje. Država si pridržuje monopol nad odpiranjem igralnic, zato mora vsak, ki želi odpreti igralnico pridobiti od države koncesijo in obenem sprejeti obliko strožjega nadzora nad poslovanjem.

Največja nevarnost novih vstopov v panogo preti HIT-u iz Italije. Najprej je to njegov napomembnejši tržni segment, saj je z zadovoljevanjem le-tega HIT zrasel v vodilno podjetje v panogi. Nadalje pa je potrebno poudariti, da ima zaradi zastarele zakonodaje v Italiji ta panoga še velike možnosti, da se razvije. Zaenkrat je v Italiji prepovedano odpiranje igralnic, saj država trenutno nima zakonske osnove za podeljevanje koncesij. Lahko pa si obstoječe igralnice od države izposlujejo dovoljenja za razširitev dejavnosti. Na podlagi takšnega dovoljenja je vstopil na trg tudi HIT-ov najmočnejši konkurent Ca`Noghera v Benetkah.

2.3. Struktura gostov v HIT-ovih igralnicah

V tem poglavju želim pokazati, kako pomemben je za HIT italijanski igralniški trg. S podatki, ki so bili zbrani na recepcijah posameznih igralnic, je moč ugotoviti dinamiko spreminjanja strukture gostov glede na pokrajino stalnega bivališča.

Iz tabele 7 je razvidno, da se je delež italijanskih gostov zmanjševal iz leta v leto, še posebej pa je viden upad italijanskih gostov v letu 1999, ko se je odprla beneška igralnica. Posebej velik upad obiska je opaziti med obiskovalci iz Benečije, ki se je še povečal v letu 2000. To je v skladu z rezultati Delphi analize (glej tab. 6, str. 14), kjer velja za najpomembnejši dejavnik uspešnosti lokacija. Za goste iz Benečije dejavnik lokacije v največji meri vpliva na odločitev o izbiri ponudnika igralniških storitev.

Tabela 7: Struktura obiska po bivališču v vseh HIT-ovih igralnicah v letih 1997-2000 (število obiskov, odstotek)

DRŽAVA, REGIJA	HIT-ove IGRALNICE (Park, Perla, Kranjska Gora, Rogaška Slatina, Otočec)							
	Obiski 1997	Odstotek 1997	Obiski 1998	Odstotek 1998	Obiski 1999	Odstotek 1999	Obiski 2000	Odstotek 2000
ITALIJA	1638508	89,9	1586442	89,2	1372683	88	1266501	83
FJK	874 665	53,4	797986	50,3	730445	53,2	708465	55,2
Benečija	555 384	33,9	541970	34,2	421375	30,7	335791	26,1
ER	55 954	3,4	65791	4,1	56822	4,1	51678	4
Lombardija	33 987	2,1	34384	2,2	29740	2,2	29248	2,3
Ostala Italija	92 235	5,6	101064	6,4	92710	6,8	141749	7,1
AVSTRIJA	92 140	5,1	94500	5,3	85532	5,5	117950	7,6
Koroška	84 572	91,8	85522	90,5	78400	91,7	109406	93
Štajerska	1 861	2,0	1788	1,9	1533	1,8	1676	1,5
SLOVENIJA	52 029	2,9	58360	3,3	62534	4,0	99807	6,5
HRVAŠKA	2 069	0,1	3045	0,2	3132	0,2	2960	0,2
OSTALO	37 053	2	35993	2,0	34878	2,2	41662	2,7
SKUPAJ	1821799	100	1778551	100	1559053	100	1528880	100

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 34.

Še zgovornejši pa so podatki v tabeli 8, kjer nam indeksna števila nazorno pokažejo, kako je odprtje nove igralnice prizadelo poslovanje HIT-a. Upad obiska je v večji meri prizadel igralnico Park kot igralnico Perla. Gostom igralnice Park je glavni motiv obiska igranje in ne marajo toliko za spremljevalno ponudbo, zato je igralnica v Benetkah zanjo veliko bolj

neposreden nadomestek kot za igralnico Perla. Obiskovalcem Perle poleg igranja veliko pomeni tudi zabava, zato njihovih kompleksnejših potreb igralnica v Benetkah ne more zadovoljiti v dovoljšnji meri. Zaradi tega je stopnja upada obiskovalcev iz Benečije v Parku večja kot v Perli. Število italijanskih gostov se je Parku v obravnavanem razdobju zmanjšalo kar za 16%. Tako obsežen upad gostov pa že daje povod za natančnejšo analizo možnosti odpiranja novih igralnic v Italiji. V ostalih treh manjših HIT-ovih igralnicah v notranjosti pa so zabeležili porast števila gostov in to ne samo iz Avstrije in Slovenije, temveč tudi gostov iz Italije, kar je še posebej zanimivo in obenem nakazuje na dobro trženjsko strategijo HIT-a, kljub precej neugodnim gibanjem na trgu. Posledica dobre strategije je nedvomno tudi

Tabela 8: Struktura obiska po bivališču za posamezne HIT-ove igralnice v letu 2000 (število obiskov, odstotek, indeks glede na leto 1999)

DRŽAVA, REGIJA	PARK			PERLA			KRANJSKA GORA			ROGAŠKA SLATINA			OTOČEC		
	Obiski	%	Indeks 00/99	Obiski	%	Indeks 00/99	Obiski	%	Indeks 00/99	Obiski	%	Indeks 00/99	Obiski	%	Indeks 00/99
ITALIJA	479940	96,3	84	680365	92,1	96	79778	34	122	16769	61	101	9649	31	128
FJK	297946	62,1	87	368541	54	105	42960	54	116	/	/	/	9649	/	/
Benečija	126727	26,4	73	195398	28,1	82	13666	17	122	/	/	/	/	/	/
ER	16584	3,5	87	35094	5,2	93	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Lombardija	9309	1,9	96	19939	2,9	100	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Ostala Italija	29356	4,9	96	62393	9,2	100	/	/	/	/	/	/	/	/	/
AVSTRIJA	748	0,2	107	1412	0,2	135	14814	49	139	976	4	104	/	/	/
Koroška	/	/	/	/	/	/	109406	95	140	/	/	/	/	/	/
Štajerska	/	/	/	/	/	/	1676	1	109	/	/	/	/	/	/
SLOVENIJA	8137	1,6	134	37591	5,1	141	29306	13	259	7461	27	197	17312	56	118
HRVAŠKA	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1294	5	126	1666	5	79
OSTALO	9507	1,9	111	19013	2,6	117	9986	4	124	868	3	222	2288	7	142
SKUPAJ	498332	100	84	738381	100	98	233884	100	139	27594	100	120	30915	100	119

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 35.

povečanje števila gostov iz Furlanije Julijske krajine v Perli. Za goste, ki pripotujejo iz Italije v osrednji in vzhodni del Slovenije, verjetno obstoj nove beneške igralnice ne igra pomembne vloge pri odločitvi za igranje, saj ti gostje bivajo v Sloveniji več dni in zato neposredna bližina HIT-ovih igralnic odigrava monopolni dejavnik.

Iz tabele št. 9 je razvidno, da so tudi v letu 2000 v Parku še vedno najštevilčnejši gostje iz Benečije, v Perli pa so na drugem mestu. Iz podatkov v tabelah 8 in 9 lahko izračunamo povprečno frekvenco obiska posameznega gosta. Ugotovimo, da igralci iz Benečije obiskujejo HIT-ove igralnice manjkrat, tako da jih po skupnem številu obiskov krepko prekašajo obiskovalci iz Furlanije Julijske krajine. Obiskovalci iz Furlanije so v povprečju obiskali Park 10,3-krat, Perlo pa 5,92-krat, medtem ko so obiskovalci iz Benečije v povprečju obiskali Park le 3,28-krat in Perlo 3,63-krat.

Tabela 9: Struktura obiskovalcev po bivališču za posamezne HIT-ove igralnice v letu 2000 (število obiskovalcev, odstotek)

PARK			PERLA		KRANJSKA GORA	
DRŽAVA, REGIJA	Obiskovalci	Odstotek	Obiskovalci	Odstotek	Obiskovalci	Odstotek
ITALIJA	71614	90,6	162845	85	20699	42,8
FJK	28930	36,6	62265	32,5	8029	16,6
Benečija	38652	31,8	53835	28,1	4353	9,0
ER	6484	8,2	13613	7,1	1597	3,3
Lombardija	4212	5,3	8110	4,2	941	1,9
Ostala Italija	7091	9,0	23195	12,1	5798	12,0
AVSTRIJA	369	0,5	958	0,5	15283	31,6
SLOVENIJA	2559	3,2	18655	9,7	8541	17,7
HRVAŠKA	365	0,5	1007	0,5	681	1,4
OSTALO	2403	3,0	6425	3,4	2884	6,0
SKUPAJ	79044	100	191582	100	48362	100

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 35.

Tabela 10: Povprečno število obiskov posameznega obiskovalca po bivališču za posamezne HIT-ove igralnice (Park, Perla, Kranjska Gora) v letu 2000

	PARK	PERLA	KRANJSKA GORA
DRŽAVA, REGIJA	Število obiskov/ število obiskovalcev	Število obiskov/ število obiskovalcev	Število obiskov/ število obiskovalcev
ITALIJA	6,95	4,18	3,85
FJK	10,3	5,92	5,35
Benečija	3,28	3,63	3,14
ER	2,56	2,58	/
Lombardija	2,21	2,46	/
Ostala Italija	4,14	2,69	/
AVSTRIJA	2,03	1,47	7,51
SLOVENIJA	3,18	2,02	3,43
OSTALO	3,96	2,96	3,46
SKUPAJ	6,53	3,85	4,84

Vir: Prašnikar et al., 2001, str. 36.

Opazimo bistveno večjo razliko v pogostosti obiska igralnice Park. Vzroke temu pojavu je spet moč poiskati v lokaciji beneške igralnice. Motiv obiskovalcev Parka je v večji meri igranje in ne toliko zabava, zato imajo ti gostje navado obiskovati igralnice tudi med tednom. Seveda so med tednom, ko so gostje primorani le na krajši obisk, oportunistni stroški izgubljenega časa za pot previsoki (in seveda tudi stroški prevoza), zato se veliko teh igralcev odloča igrati v Benetkah. Motiv obiskovalcev Perle pa je v veliki meri tudi zabava, česar pa jim beneška igralnica ne ponuja, zato ima skozi prizmo tega motiva kljub slabši lokaciji Perla močnejši tržni položaj.

3. ANALIZA ITALIJANSKE IGRALNIŠKE ZAKONODAJE

HIT-ovi igralnici Park in Perla v Novi Gorici sodita med večje igralnice v Evropi in njihovi gostje v veliki večini prihajajo iz Italije. Razlog za nesorazmerno velik delež italijanskih gostov v HIT-ovih igralnicah izvira iz nerazvitosti italijanske igralniške zakonodaje. Le-ta izvira iz 20-ih in 30-ih let 20. stoletja. V Italiji na podlagi te zakonodaje danes poslujejo le štiri igralnice, kar pa je bistveno premalo za zadovoljitev domačega povpraševanja. Igralništvo se je v Evropi začelo regulirati že zelo zgodaj. V Franciji je prve igralniške regulative izdal že Napoleon Bonaparte v začetku 19. stol. Francija ima danes 137 igralnic in po številu prebivalcev jo lahko primerjamo z Italijo. Tudi italijansko nagnjenost k igram na srečo lahko primerjamo s francosko in na ta način le slutimo o ogromnem igralniškem tržnem potencialu, ki se skriva v Italiji.

3.1. Argumenti v prid odprtju novih igralnic

Pred natančnejšim pregledom zakonskih predlogov v času trajanja XIII. poveljne Zakonodajne skupščine bom argumentiral dejavnike za in proti odprtju novih igralnic. Med organizacijami, ki podpirajo odprtje novih igralnic, je potrebno izpostaviti dve organizaciji: Assocroupier in Associazione Nazionale per l'Incremento Turistico (Anit). Slednja je bila ustanovljena 1969 kot zveza tistih občin, kjer turizem predstavlja pomembno gospodarsko panogo. Cilj in poslanstvo te organizacije je sprejem sodobne igralniške zakonodaje na nacionalni ravni in posledično odprtje novih igralnic. Assocroupier je nacionalno stanovsko združenje vseh igralniških podjetij in strokovnjakov iz igralniške panoge.

Različne politične stranke so v preteklosti v parlamentu že predložile zakonske osnutke, katerih cilj je bil sprejem enotne nacionalne igralniške zakonodaje. Posebej zainteresirane za odprtje novih igralnic so stranke, ki pripadajo desno-sredinskemu političnemu bloku. Med vsemi strankami v parlamentu pa edino Prenovljeni komunisti in Italijanska ljudska stranka nista vložili niti ene zakonske pobude, po čemer lahko sklepamo na njuno konzervativno držo in precejšnjo verjetnost, da se bosta v času, ko bo prišlo do resne parlamentarne razprave, opredelili proti sprejemu sodobnejše zakonodaje.

Strani, ki zagovarjajo odprtje novih igralnic, med njimi je najvplivnejši Anit, poudarjajo, da statistični podatki kažejo, da je igralništvo v svetu in v Italiji vse bolj razširjeno. Med najmočnejšimi nasprotniki pa je država, ki po eni strani s kazenskim zakonikom (Codice Penale, artt. 718-722) prepoveduje igranje na srečo, po drugi strani pa se nagiba k legalizaciji, saj si z igrami na srečo in stavami izdatno polni blagajno. Še ena dvoličnost države se kaže v dovoljevanju posebne kršitve kazenskega zakonika, na podlagi katerega delujejo v Italiji štiri igralnice, ki so vse skoncentrirane v severnem delu države. Na ta način po mnenju Anit tvorijo nepravičen oligopol. To stališče je lahko razumeti, če vemo, da so v Anit včlanjene predvsem občine iz srednjega in južnega dela države, kjer je turizem bolj razvit. Poleg tega pa je potrebno k temu dodati, da na severu delujejo ob mejah s Francijo, Švico, Avstrijo in Slovenijo še mnoge druge tuje igralnice, ki dodatno povečujejo ponudbo iger na srečo.

Za Italijo uvoz igralniških storitev pomeni neugodna gibanja na tekočem računu plačilne bilance. Še posebej so se pospešila s 1. januarjem 1993, ko je v EU začel veljati prost pretok blaga, kapitala in oseb. Anit in ostali zagovorniki argumentirano trdijo, da pomeni odpiranje igralnic nova delovna mesta. S pobranimi davki pa bi bilo moč tudi obsežno vlagati tako v cestno in železniško infrastrukturo kot tudi v posodobitve letališč in gostinskih objektov, kar bi imelo v končni fazi multiplikativni učinek na razvoj turističnih območij.

Davek iz obstoječih štirih igralnic si med seboj delijo občina, kjer je sedež igralnice, provinca, regija ter država za financiranje javnih del ter za sanacijo ogromnega javnega dolga. Ravno to je bil tudi razlog, da je senator Tamponi (Združeni krščanski demokrati) leta 1995 predlagal amandma k finančnemu zakonu, po katerem je predvidena igralnica v vsaki italijanski regiji. Odprtje novih igralnic bi iztrgalo velik del dohodka nezakonitim stavam in igranju v zaprtih prostorih lokalov sumljivega slovesa. Poleg tega pa je zdajšnje stanje, ko zakonodajalec ne reagira in dopušča, da se igranje na srečo odvija na nezakonit način, nemoralno, v primerjavi z možnostjo zakonske ureditve tega področja. Takrat bi bilo moč podvreči igre na srečo državnemu nadzoru.

Anit predlaga, da naj igralnice upravlja zasebni sektor. Ministrstvo za notranje zadeve naj objavi seznam vseh upravljalcev igralnic, t.im. Nacionalni register upravljalcev igralnic. Na takšen način bi dosegli večjo preglednost in korektnost poslovanja ter s povišanjem ugleda igralništva ovrgli razloge, zaradi katerih je nastala v igralniških krogih poznana besedna zveza "igralniški župani". V občinah, kjer delujejo igralnice, katerih lastnik je občina sama, obstaja velika možnost zlorabe, saj je občina (in župan kot njen najvišji predstavnik) obenem tako lastnik igralnice kot tudi nadzorni organ. Združenje občin trdi, da bi k ugledu in popolni preglednosti poslovanja pripomogle sledeče institucije: Ministrstvo za notranje zadeve, Odbor za koordinacijo in nadzor nad igralnicami, Igralniška policija in Nacionalni register krupjejev. Slednji bi natančno določil zahteve, ki bi jih bilo potrebno izpolnjevati, da bi bilo moč opravljati poklic krupjeja. Deloval pa bi tudi kot sindikat in bi poskrbel za kolektivno delovno pogodbo, ki bi določala naloge krupjejev, njihov ekonomski položaj in socialno varnost.

V zvezi z razmestitvijo igralnic na teritoriju Italije Anit zagovarja, da morajo imeti prednost občine, katerih glavni vir dohodka prihaja iz turističnih dejavnosti. Naslednji prednostni kriterij za dodelitev koncesije pa bi bila stopnja zavzetosti posamezne občine. Ta je razvidna iz pretečenega časa od vložitve prve prošnje za dodelitev koncesije in iz tega, kako temeljito so z dokumentiranimi raziskavami analizirali možnosti za uspešno poslovanje igralnice v občini in morebitne vplive, ki bi jih imelo odprtje igralnice na kakovost življenja v občini. Vse to je razvidno iz datirane, v preteklosti predložene dokumentacije. V zvezi z delitvijo pobranih davkov pa Anit meni, da bi ga moralo 50% ostati v občini, kjer je sedež igralnice, 30% bi ga ostalo regiji in 20% ministrstvu za notranje zadeve. Iz tako pobranih davkov pa bi financirali razvoj turizma, socialne transferje, javna dela in vzdrževanje organov, ki izvajajo nadzor nad igralništvom (to so že omenjeni Igralniška policija, Odbor za koordinacijo in nadzor nad igralnicami, Nacionalni register krupjejev).

Novembra 1999 je združenje Assocroupier vložilo predlog, da bi poizkusno za dve leti odprli štiri do šest igralnic v nekaterih krajih t.im. srednjega juga Italije. Predlagali so kraje Salsomaggiore, San Benedetto, Tronto, Spoleto, Capri, Taormina in Montecatini. Po mnenju strokovnjakov Assocroupier so ti srednje veliki kraji primerni za poizkusno obratovanje igralnic, ker imajo razvito turistično infrastrukturo in so dobro obiskani. Predlog predvideva, da bi se po obdobju dveh let sestala komisija, sestavljena iz lokalnih oblasti (predstavniki regije in občine) in zainteresiranih strani (zastopniki turističnih in igralniških združenj). Ta bi ocenila pozitivne in negativne vplive igralništva. Pri pozitivnih vplivih bi bilo najpomembnejše merilo povsem ekonomsko, to je rast obiska turistov. Pri negativnih vplivih pa bi predvsem ocenila gibanje kriminalnih dejanj, povezanih z igralništvom, pri čemer bi največ pozornosti posvetili kršitvam javnega reda in miru, poizkusom pranja denarja in zlorabam. Na podlagi rezultatov bi nato pretehtali, ali bi igralnice zaprli ali dovolili nadaljevanje njihovega poslovanja. V primeru pozitivnega zaključka predlog predvideva nadaljnje odprtje igralnic tudi v drugih delih države (Assocroupier, 2002). Poizkus odprtja šestih igralnic na jugu si je moč razlagati kot še en poizkus odprtja igralnic skozi zadnja vrata zakona. Se pa ta predlog vseeno zdi razumen, saj omogoča postopno prilagajanje italijanske družbe in sprejemanje igralništva kot dela sodobne turistične ponudbe.

Argumenti zagovornikov obsegajo zelo široko vrsto pozitivnih učinkov, ki bi jih imela sprostitev zakonodaje. Med temi pa je najprepričljivejši argument reševanja dveh zelo perečih problemov:

- brezposelnosti in
- italijanskega javnega dolga.

Glede na to, da igralništvo nima zakonske podlage, je precej nenavaden obstoj formalnih združenj (npr. Assocroupier), ki jih pogojuje obstoj igralništva, iz česar lahko sklepamo o obstoju relativno močnega igralniškega lobija.

3.2. Argumenti proti odprtju novih igralnic

Očitno nejasnost, ki jo povzroča delovanje štirih igralnic, nasprotniki igralništva pripisujejo predvsem ustanovam, ki zagotavljajo javni red in mir ter predstavnikom sodstva. Nasprotniki so mnenja, da je namen očitne kršitve zakona predvsem omogočanje kriminalnim združbam pranje denarja in opravljanje ostalih družbeno škodljivih dejavnosti.

Igralnice so zelo primeren prostor za spravlanje ponarejenega denarja v obtok takrat, ko se z njim kupujejo igralniški žetoni. Za to početje potrebujejo kriminalne združbe nadzor nad uslužbenci in ponavadi se nadzor prenese tudi na spremljajoče lokale, ki so povezani z igralnico (restavracije in nočni klubi). Zloraba igralnic pa je možna še na en način. Patološkim igralcem, ki jim zmanjka denarja za žetone, posojajo denar po 10-15% dnevni obrestni meri. Vračilo denarja si zagotavljajo z ustrahovanjem in nasiljem. Nevarnost tovrstnega početja je tudi to, da osebe, ki so ujete v začarani krog izposojanja denarja po oderuških obrestih, zaradi lastne izgube družbenih vrednot nočejo izdati posojevalcev, ki jih izsiljujejo, in tako ostajajo ujete v začaranem krogu.

Pranje denarja in druge vrste zlorab igralnic so še posebej nevarne, kadar jih izvajajo kriminalci, organizirani v mafijski tip združbe. V Italiji je že bilo dokazano v raznih ustanovah oblasti (Nacionalni protimafijskimafijski svet, Notranje ministrstvo, Finančna policija, Republiški Senat), da lahko igralnice postanejo izhodiščna točka za pranje denarja in za vstop kapitala sumljivega izvora v zakonite dejavnosti. S tovrstnimi dejavnostmi se mafijski kapital le še oplemeniti, teritorialno razširi in pridobi družben vpliv. Povečano število igralnic lahko prispeva k povečanemu številu kršitev zakona in povečanemu številu kršiteljev. Najpogostejše vrste kršitev zakonodaje, ki so lahko posledica obstoja igralnice, so zlorabe, prevare, korupcija in prostitucija.

Igralništvo je iz moralnega vidika izrazito občutljiva dejavnost. V času, ko smo priča razkritjem primerov korupcije na najvišjem nivoju v ZDA, gre pričakovati, da javno mnenje ne bo naklonjeno razširjanju igralniške dejavnosti, ki se je tradicionalno drži dvomljiv sloves. Primeri znanih poneverb preko luže (npr. afere Enron, Tycoo, Oracle...), delujejo zelo poučno in opozarjajo, da utegne priti do podobnih razkritij tudi v Evropi. Nedvomna obsežna medijska podprtost podobnih primerov bi utegnila povzročiti protikorupcijski revolt tudi v Evropi. To pa bi gotovo dalo vetra jadrom nasprotnikov igralništva v Italiji.

Raziskovalci in inšpektorji (Karabinjeri, Ministrstvo za notranje zadeve, Republiški Senat) oporekajo zagovornikom igralništva, ki trdijo, da so igralnice učinkovit instrument v boju proti nezakonitemu igralništvu v igralniških beznicah. Po njihovem naj bi igralnice le še

pripomogle k razmahu kriminala. Legalne igralnice naj ne bi vplivale na zapiranje igralniških beznic, saj jih legalno igranje na srečo ne bi oviralo, ampak bi le vzpodbudilo nosilce kriminalnih dejanj k vzpostavitvi vzporednega igralniškega trga, ki bi ponujal storitve, ki jih konkurenčni legalni trg ne bi mogel zavoljo zakonskih omejitev. Nelegalni igralniški trg je sposoben izplačevati višje dobitke, saj prihodki takšnih igralnic niso obdavčeni, igralcem pa ni potrebno plačevati vstopnin. Na splošno je takšen trg bolj dinamičen in se spreminja v skladu s potrebami in povpraševanjem ter razvija novo vrsto ponudbe hitreje kot vzporedni legalni trg, saj je bistveno manj reguliran kot slednji (Romani, 2001, str. 62).

Predlogi, da se uvede poostrena kontrola nad identiteto igralcev in nad računovodstvom igralnic, ki bi jo izvajale posebej izurjene enote na licu mesta, pa se bi kaj lahko za takšne igralnice izkazala za neučinkovite iz ekonomskega vidika. Kdor se namreč odloči nameniti del svojega dohodka zabavi v obliki igranja na srečo, ni pripravljen trpeti nadzora na vsakem koraku v igralnici, zato strog nadzor igralnic in njihovo dobičkonosno upravljanje nista združljiva. Zaradi tega razloga se ponujajo velike možnosti razvoja internetnih igralnic, ki pa so z vidika države nezaželene, saj je izjemno težko in drago vzpostavljati nad njimi učinkovit nadzor.

Od leta 1985, ko so v ZDA sprejeli Bank Secrecy Act, morajo igralnice s prometom višjim od milijon dolarjev prijaviti vsako transakcijo višjo od 10.000 dolarjev. Mnogi lastniki igralnic so zapustili igralniški sektor in se odločili za investicije v druge posle, saj je ta administrativna zahteva ovirala učinkovito upravljanje igralnice in zniževala dobičkonosnost (Romani, 2001, str. 62).

Še en razlog proti odpiranju igralnic se nanaša predvsem na področja, za katera ni značilen večji obisk turistov. Za igralnice na teh področjih je težko reči, da bi pripomogle k razvoju regije, ampak bi utegnile postati le bolj ali manj legalne igralniške beznice, kakor so trdili nasprotniki igralništva v Senatu.

Nasprotniki odpiranja igralnic tudi trdijo, da bi bilo v želji po hitrejšem turističnem in gospodarskem razvoju bolj razumno investirati v naravne lepote in objekte umetniške vrednosti, ki bi naredili Italijo bolj razpoznavno po vsem svetu. Igralnice pa le simbolizirajo kulturo hitrega zaslužkarstva, ki v resnici pelje le do hitrega obubožanja. K vsemu temu pa ne smemo prezreti še patoloških igralcev, ki lahko povzročijo veliko škodo sebi, svojemu delu, družini in posledično celotni družbi. Ocenjujejo, da je v Italiji kar 150.000 zasvojenec z igrami na srečo. Največ jih ima komaj med 15 in 25 let (www.gambling.it).

Raziskave v drugih državah so pokazale, da ima lahko prisotnost igralnice zelo negativne učinke na uravnoteženost turistične ponudbe. Problem nastane, ko igralnica zaduši pomen prvotnih turističnih pojavov in postane poglavitna turistična dejavnost.

Tabela 11: Argumenti proti in v prid odprtju novih igralnic

ZA	PROTI
RAZCEPLJENA DRŽAVA	PRANJE DENARJA, ZLORABE, KORUPCIJA, PROSTITUCIJA
OBSTOJ 4 IGRALNIC, VSEH NA SEVERU ITALIJE	VDOR MAFIJE V ZAKONITE DEJAVNOSTI
KONKURENCA TUJIH IGRALNIC	IGRALNICE NISO KONKURENCA BEZNICAM
RAZVOJ IN NAPREDEK TURIZMA	UZAKONITEV NEZAKONITIH DEJAVNOSTI NE VPLIVA NA NJIHOVO UKINITEV
ODPIRANJE DELOVNIH MEST	NEZDRUŽLJIVOST STROGE KONTROLE IN USPEŠNEGA POSLOVODENJA IGRALNIC
FIINANCIRANJE OBČIN, PROVINC IN REGIJ	NEVARNOST ZA JAVNI RED, PREDVSEM V MANJŠIH, TURISTIČNO NERAZVITIH KRAJIH
ZMANJŠANJE JAVNEGA DOLGA	KULTURA LAHKEGA BOGATENJA
REŠEVANJE PROBLEMOV KRIMINALA	HITRO OBUBOŽANJE IN POSLEDIČNI OSEBNI IN DRUŽINSKI PROBLEMI
GENERALNI ZAKON O IGRALNIŠTVU	PATOLOŠKO HAZARDIRANJE
POVEČANO ŠTEVILO IGRALCEV	MONOPOLIZACIJA GOSPODARSTVA POSAMEZNEGA OBMOČJA

Vir: Romani, 2000, str. 63.

3.3. Predlogi za strokovno ureditev igralništva in igralnic

V smeri zmanjšanja nejasnosti v zvezi z odprtjem novih igralnic so senatorji na neformalnih zasedanjih v okviru ožje delovne skupine Senata določili smernice, s pomočjo katerih bi zakonodajalec lahko onemogočil vstop kriminala v igralništvo, in ki bi zagotavljale pošteno in pregledno vodenje igralnic.

Mnenje Ministrstva za notranje zadeve (Ministero dell Interno) je, da je pomembno, da zakon določi, katere regije so primerne za odprtje novih igralnic, pri čemer je najpomembnejši dejavnik odločitve turistična privlačnost regije, saj le-ta lahko odločilno pripomore k uspešnosti poslovanja igralnice.

Stališče Finančne policije pa je, da je potrebno prepustiti lokalnim oblastem odločitev o lokaciji igralnice. Notranje ministrstvo med drugim predlaga tudi oblikovanje sklada, iz katerega bi črpale sredstva občine, ki bi zaprosile za koncesijo, a je ne bi uspele pridobiti. Sklad bi se polnil iz davkov, pobranih obratujočim igralnicam.

Finančna policija in Ministrstvo za finance soglasno menita, da je potrebno Ministrstvu za notranje zadeve dodeliti pooblastila za dodeljevanje koncesij za nove igralnice. Finančna policija pa še dodatno meni, da morata kljub temu Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za finance delovati v soglasju v zvezi z dodeljevanjem koncesij.

Vodstvo karabinjerjev soglaša z vsemi zgoraj omenjenimi subjekti, vpletenimi v vprašanje igralništva. Opozarja, da je zaradi preprečevanja pranja denarja potrebno natančno določiti

tako obveznosti igralnic (legitimiranje obiskovalcev, vodenje registra in obveščanje o vsaki večji transakciji) kot natančna pooblastila upravljajočim družbam, igralniškim delavcem in menedžerjem. Predlagajo tudi, da dobijo upravljajoče družbe status finančnih posrednikov kot je to primer v ZDA, Avstraliji, Belgiji, Švici in na Nizozemskem. Finančna policija meni, da bi bilo najprimerneje, da se upravljanje igralnic dodeli kapitalskim družbam, katerih lastniki pa so izključno fizične osebe, ki morajo biti državljani katere izmed držav Evropske Unije. Zato bi bilo nujno, da igralnice vodijo poseben računalniški register, v katerega bi bili vneseni podatki, ki so sicer predmet varovanja zasebnosti, vendar pa bi v primeru posebnih preiskav organi javnega reda dobili vpogled vanje. V primeru odprtja igralnic organi javnega reda predvidevajo povečanje obsega njihovega dela, kar bi se financiralo iz obdavčenih presežkov nadzorovanih igralnic.

V zvezi z možnostjo ustanovitve Igralniške policije organi javnega reda izražajo določen odpor iz različnih razlogov. Med temi se najpogosteje pojavljajo naslednji: nepotrebno podvajanje intervencij, težavnost koordinacije, slabša teritorialna učinkovitost Igralniške policije, za katero je predvidena centralizirana organizacijska struktura. Moti pa jih tudi nedorečenost zakonskega predloga o tem, kakšna pooblastila in dolžnosti bi imel ta novi organ.

V letih razprave so raziskovalci s tega področja objavili več strokovnih predlogov (Romani, 2001, str. 66-67). Mnenje različnih raziskovalcev je, da mora biti dana pristojnost dodeljevanja koncesij za odpiranje igralnic državnemu organu in ne regionalnim ali občinskim oblastem, čeprav bi morale tudi te soodločati. Stroka predlaga zakonodajnemu organu, da hitro ukrepa in uredi zadevo v zvezi z dejstvom, da 121. člen Ustave omogoča lokalnim skupnostim sprejem aktov z zakonsko močjo, ki se tičejo lokalnih interesov. Stroka na splošno deli mnenje, da se mora spoštovanje nove zakonodaje zagotoviti z ustreznimi kazenskimi sankcijami.

Pravniki so izdelali predloge za strokovno ureditev vprašanja igralništva. Le-ti konkretno predvidevajo sledeče:

- Sprejetje dopolni obstoječim finančnim zakonom, ki se vežejo na kazenski zakonik, ki določa naravo zakonitosti igranja na srečo in igralnic.
- Obstaja potreba po vzpostavitvi nedvoumnega odnosa med splošnim kazenskim zakonikom in zakonskimi določili, ki omogočajo odprtje in delovanje igralnic.
- Pod določenimi pogoji obstaja možnost, da se dopusti odprtje igralnice tudi z administrativnimi ukrepi, če se zanje najde pravna podlaga v določenem zakonu.
- Potrebno je razlikovati med samim odprtjem igralnice in dejanskim odvijanjem igralniške dejavnosti v igralnici; odprtje igralnice ima lahko svojo osnovo v administrativnem aktu, medtem ko mora biti igralniška dejavnost legalizirana in mora torej imeti osnovo v zakonodajnem ukrepu.

- Uslužbenci igralnice morajo ponuditi čimbolj verodostojne garancije na področju profesionalne korektnosti. Bilo bi priporočljivo, če bi se predvidelo tudi posebne, točne in stroge omejitve za opravljanje igralniške dejavnosti, z obveznim vpisom v za to namenjen register. Potrebno bi bilo tudi opraviti kontrole, s katerimi se ne bi le preverilo morebitne kriminalne preteklosti, ampak bi se moralo preverjati tudi ustreznost zaposlenih z moralnega vidika. Po potrebi bi se lahko s strani katerega izmed državnih organov izdalo posebno "dovoljenje" z omejenim rokom veljavnosti in bi ga bilo potrebno periodično obnavljati; predvideti je potrebno možnost predčasnega preklica.
- Znotraj igralnic je potrebno vzpostaviti ustrezno raven nadzora.
- Vstop v igralnice je potrebno omogočiti na podlagi natančnih kriterijev, z možnostjo prepovedi vstopa za osebe s specifično kriminalno preteklostjo.

V zvezi z vsemi predlogi in zgleodom iz Švice stroka predlaga, da zakonodajalec pretehta možnost, da se sprejme zakonodaja, ki bi povsem prepovedovala možnost igranja na srečo prek interneta, in da zahteva od igralnic, da sprejmejo ukrepe za omejitev igranja patoloških igralcev.

3.4. Predlogi XIII. Zakonodajne skupščine

V obdobju od začetka XIII. poveljne Zakonodajne skupščine pa do konca decembra 1999 je parlamentarna komisija pregledala 52 zakonskih predlogov v zvezi z igralništvom v Italiji, ki jih lahko razdelimo v tri skupine (Romani, 2000, str. 68):

- predlog za ustanovitev igralnice v posamezni občini ali v več občinah;
- predlog, ki ureja področje igralništva, še posebej ustanavljanje igralnic, izvajanje nadzora in opravljanje igralniške dejavnosti;
- predpisi, ki se tičejo ustanavljanja združenj poklicnih igralniških delavcev in nacionalnega registra upravljalcev igralnic.

V zvezi z lokacijo potencialnih bodočih igralnic nekateri zakonski osnutki predlagajo, kje konkretno naj bi se igralnica nahajala. Ti so v večini. Druga osnutki pa predlagajo splošne pogoje, ki jih mora določena lokacija izpolnjevati, da jo lahko opredelimo kot primerno za ustanovitev igralnice. V zakonskih predlogih se v glavnem navajajo sledeči kriteriji za občine: število prebivalcev v občini, ki je ponavadi navzgor omejeno, igralnica se ne sme nahajati v glavnem mestu (nekateri predlogi izključujejo Benetke), občina mora biti turistično zanimiva in primerno obiskana, mora imeti svoj termalni center in predvsem mora razpolagati s primernimi objekti, kjer je možno izvajati igralniško in obigralniško dejavnost. Predlaga se tudi, da bi bile igralnice geografsko enakomerno porazdeljene. Potrebno je določiti minimalno razdaljo, ki mora obstajati med dvema igralnicama. Izjema bi bile regije, ki so zelo gosto poseljene, in kjer živi na strnjemem področju več kot tri milijone ljudi.

Tiste občine, ki bi želele zaprositi za postavitve igralnice na svojem ozemlju, morajo to željo izraziti s prošnjo, ki jo vloži župan občine. Projekt pa mora občinski svet podpreti z absolutno večino glasov. Po večini zakonskih predlogov je pooblastilo dodeljevanja koncesij dodeljeno predsedniku regionalnega sveta. Nekaj predlogov pa se zavzema, da bi bilo to pooblastilo dodeljeno Ministrstvu za notranje zadeve ali pa predsedniku Ministrskega sveta. Skupaj s prošnjo za dodelitev koncesije bi bilo potrebno oddati tudi popoln seznam primernih objektov, kjer naj bi se odvijala igralniška dejavnost. Koncesije bi se podeljevale za omejeno število let, ponavadi se predlaga za 10, 20 ali 30 let.

V smislu zagotavljanja javnega reda in miru ter morale, bi bil v igralnice prepovedan vstop mlajšim od 18 oz. tudi 21 let, vojakom, državnim uslužbencem in uslužbencem javnih zavodov, prebivalcem občine, kjer je sedež igralnice in t.im. nezaželenim osebam. V nekaterih primerih se zahteva posebna registracija prisotnosti parlamentarnih poslancev, lokalnih uradnikov in pripadnikov oboroženih sil in policije. V enem primeru se prepoveduje tudi igranje igralniškimi delavcem.

Vrsta in tipologija iger je naslednje vprašanje, ki ga bo potrebno rešiti. Vzporedno s tem vprašanjem pa se pojavlja tudi vprašanje odpiralnega časa in dnevi, ko naj bodo igralnice odprte. Poleg tega bo pomembno zagotoviti korektno upravljanje igralnic s strani zasebnikov. To zagotavlja vrsta koncesije, pogodbene garancije, moralna neoporečnost koncesionarja in njegova ekonomska stabilnost, način pobiranja davkov in možnost prekinitve koncesijske pogodbe. V zvezi s temi dejavniki se mnenja še močno razhajajo.

Občine, ki bi jim bila dodeljena koncesija, bi lahko upravljale igralnice kot javno podjetje, mešano podjetje s prevladujočim zasebnim deležem kapitala ali pa prevladujočim delom državnega kapitala. Različni predlogi temeljijo na različnih podmenah, vendar pa v zvezi z lastniško strukturo obstajajo zaenkrat vse možnosti odprte, saj so osnutki zakonov, ki predlagajo različno kapitalsko sestavo med seboj po številu uravnoteženi.

V zvezi z razdelitvijo obdavčenega presežka, se največkrat predlaga, da ostane delež občini, kjer se nahaja sedež igralnice. Ta delež znaša med 30-70%. 15-40% bi bilo namenjenih ustanovam s sedežem v provinci in 15-40% subjektom s sedežem v regiji, preostanek pa bi si delile ostale ustanove na državni ravni. V skoraj vseh predlogih je izražena zahteva, da se pobrani davki v svojem večjem deležu ponovno vložijo v turistično dejavnost za razvoj umetnosti in kulture področja, kjer se nahaja igralnica.

3.4.1. Osnutki zakonov XIII. Zakonodajne skupščine

Od začetka XIII. Zakonodajne skupščine pa do začetka decembra 1999 je bilo vloženih 97 osnutkov zakonov za ureditev igralništva (45 v Poslanski zbornici in 52 v Republiškem senatu), ki so po svoji vsebini predlagali sledeče (Romani, 2001, str. 67):

Tabela 12: Vrste zakonskih predlogov v Poslanski zbornici in Republiškem senatu

PREDLOG	XIII POSLANSKA ZBORNICA ZAKONSKI PREDLOGI	XIII. SENAT REPUBLIKE OSNUTKI ZAKONA	CELOTNO ŠTEVILO PREDLAGANIH UKREPOV
USTANOVITEV IGRALNICE V POSAMEZNI OBČINI	24	45	69
USTANOVITEV IGRALNICE V POSAMEZNI OBČINI IN ZAKONSKA UREDITEV TE	5	/	5
USTANOVITEV, DELOVAN. IN NADZOR IGRALNIC	9	7	16
SPREMEMBA 718. ČLENA KAZENSKEGA ZAKONIKA	1	/	1
IGRANJE NA SREČO NA POTNIŠKIH LADJAH V TERITORIALNIH VODAH	1	/	1
RAZDELITEV DOHODKA IGRALNICE CAMPIONE D'ITALIA	2	/	2
PREPOVED OGLAŠEVANJA TUJIH IGRALNIC	1	/	1
USTANOVITEV NACIONALNEGA REGISTRA IGRALNIŠKIH DELAVCEV	2	/	2
SKUPAJ	45	52	97

Vir: Romani, 2000, str. 91.

- ustanovitev igralnice v posamezni občini
- ustanovitev igralnice v posamezni občini in zakonska ureditev delovanja le-te
- ustanovitev, delovanje in nadzor igralnic
- sprememba 718. člena kazenskega zakonika
- igranje na srečo na potniških ladjah v teritorialnih vodah
- razdelitev prihodka igralnice Campione d'Italia
- prepoved oglaševanja tujih igralnic
- ustanovitev nacionalnega registra igralniških delavcev in menedžerjev igralnic

Zaenkrat so v Italiji predlagali lokacije za odprtje 48 igralnic, ki so enakomerno razmeščene po celotnem italijanskem ozemlju. Posebne pozornosti je v tabeli 13 vreden del, ki prikazuje lokacije igralnic v štirih provincah, ki jih tudi Prašnikar v svoji študiji (Prašnikar et al., 2002, str. 11-12) opredeljuje kot bazen, iz katerega črpa svoje goste HIT. V Lombardiji, Emiliji Romani, Benečiji in Furlaniji Julijski krajini je predvideno odprtje 16-ih novih igralnic. Tri med temi v neposredni bližini slovenske meje (Trst, Trbiž, Videm), s čimer je v tem predlogu jasno izražena namera, da se italijanski igralci zadržijo v domačih igralnicah, in da se ustvari močna konkurenca HIT-ovim igralnicam.

Tabela 13: Predlagane lokacije za odprtje novih igralnic, razdeljene po geografskih regijah

SEVERNA ITALIJA	Ligurija	Alassio
	Piemont	Stresa
	Lombardija	Gardone Riviera, Quistello, Rho, San Pellegrino Terme
	Benečija	Cittadella, Recoaro Terme, Verona, Vittorio Veneto
	FJK	Lignano Sabbiadoro, Trbiž, Trst, Videm
	Emilija Romana	Rimini, Salsomaggiore Terme
OSREDNJA ITALIJA	Toskana	Marciana Marina, Massa, Portoferraio, Provincia di Arezzo, Viareggio
	Marche	Loreto, Porto San Giorgio, Provincia di Macerata
	Lacio	Anzio, Civitavecchia, Fiumichino, Rieti, Viterbo
	Abruzzo	Castel di Sangro, Pescara
JUŽNA ITALIJA	Kampanija	Bacoli, Baia Domizia, Capri, Ischia, Litorale Domitio, Monte di Procida, Salerno, Sorrento
	Kalabrija	Pizzo
	Puglia	Bari, Lecce, Ostruni, Santa Cesarea, Trani
OTOKI	Sicilija	Erice, Taormina
	Sardinija	Alghero

Vir: Romani, 2000, str. 107.

3.5. Sodba italijanskega Ustavnega sodišča

S sodbo z dne 6. maja 1985 se je Ustavno sodišče izreklo v zvezi z ustavnostjo prvega člena regionalnega odloka z močjo zakona, z dne 22. decembra 1927, št. 2448 (assocroupier, 2002). Na podlagi tega odloka še danes deluje igralnica v San Remu. Ustavno sodišče je odločilo, da omenjeni člen ni v nasprotju z Ustavo in se na ta način opredelilo v korist občine San Remo in tamkajšnje igralnice. Omenjeni odlok je sicer v očitnem nasprotju z veljavno zakonodajo, vendar pa je moč razlagati to odločitev kot politični konsenz, ki je šel na roko Ministrstvu za notranje zadeve, katerega namen je odpiranje delovnih mest preko javnih del in uravnoteženje proračuna. Na ta način je domnevno kršen tretji člen Ustave, s katerim so ostale občine v primerjavi s San Remom v neenakopravnem položaju. S tem je Ustavno sodišče določilo vzorčni primer (presedan) v zvezi z igralniško zakonodajo. Zato je bil sklican izredni vrhovni kolegij sodnikov, na katerem so razpravljali o vprašanju ustavnosti 718. in 720. člena kazenskega zakonika. Ti naj bi bili v nasprotju s tretjim členom Ustave in sicer zaradi

neenakovrednega obravnavanja državljanov, ki igrajo v igralnicah v San Remu, Saint Vincentu, Campione d'Italia in Benetkah.

Ustavno sodišče je ugotovilo, da so odloki, s katerimi so omogočili odprtje štirih igralnic v nasprotju z veljavno zakonodajo. Vseeno pa se je odločilo zavrnuti vprašanje ustavnosti, saj naj bi bila zakonodaja nedorečena (Anit, 2002). Obrazložitev sodišča je bile naslednja:

1. Za kršitev 718. člena kazenskega zakonika ni odgovorno Ministrstvo za notranje zadeve, temveč kršitev izhaja iz regionalnega odloka št. 2448/1927, spremenjenega v pravni akt z močjo zakona, 27. decembra 1928. Torej državni zakoni, ki urejajo kazensko področje, niso v nasprotju s 25. členom Ustave.
2. Obravnavani akt ne krši 76. člena Ustave, saj ne vsebuje nikakršnega določila, ki bi mu dajal zakonodajno moč. Akt je le kršitev kazenskega zakonika.
3. Neobstoj podzakonskih aktov v občinah s podobnimi finančnimi težavami kot San Remo in s podobnimi turistično-komercialnimi interesi še ne pomeni kršitve 3. člena Ustave.

Sodišče je dobesedno navedlo, "da za vsako neskladje, povzročeno s strani zakonodajalca v zvezi s panogo, v realnosti ne manjka opravičljivih splošnih razlogov, ki negirajo protiigralniške argumente, kot na primer: zaustaviti odhajanje igralcev v igralnice sosednjih držav, ki so odprte v bližini meje" (Gazzetta Ufficiale, 15. 5. 1985).

Sodba Ustavnega sodišča še dodaja, da je potrebno nastale razmere v doglednem času urediti s sprejemom nacionalne zakonodaje, ki bi natančno določala pristojnosti lokalnih skupnosti ter pogoje ustanavljanja in vodenja igralnic. Ustavno sodišče se s svojimi argumenti posredno dotakne tudi vprašanja HIT-a. S tem se nestrokovno oddalji od področja, ki mu je poverjeno v varstvo, to je ustavnosti. Zdi se, da poizkuša vprašanje spolitizirati.

Ustavno sodišče pa se je prvič v zvezi z igralniško zakonodajo izreklo že leta 1972 (Gazzetta Ufficiale no.122, 10. 5. 1972). Z zelo pragmatično in preprosto sodbo je odločilo, da je vprašanje ustavnosti neosnovano, saj v zvezi s kršitvijo 3. člena Ustave meni, da ne gre za kršenje načela enakopravnosti državljanov, saj je igranje v teh igralnicah dovoljeno vsem državljanom.

3.5.1. Štirje člani Ustave, ki se tičejo igralništva

3. člen [Enakost]

1. Vsi državljanji imajo enak socialni status in so enaki pred zakonom, brez ozira na spol, raso, jezik, veroizpoved, politična prepričanja in osebni ter socialni status.
2. Dolžnost Republike je odstraniti vse ovire, ki omejujejo svobodo in enakost državljanov in s tem preprečujejo polni razvoj posameznika in participacijo vseh delavcev v političnih, ekonomskih in socialnih ustanovah države.

25. člen [Pravice obtoženega]

1. Vsak primer, ki sodi pred sodišče, ima pravico do obravnave, kot je to določeno z zakonom.
2. Nihče ne bo kaznovan, razen po zakonu, ki je stopil v veljavo pred storitvijo prekrška.
3. Nihče ne bo izpostavljen posebnemu nadzoru, razen v primerih, ki so določeni z zakonom.

76. člen [Zakonodajna oblast]

Zakonodajna oblast ne bo delegirana vladi, razen v primeru, če parlament določi načela in kriterije usmerjanja in to le za omejeno obdobje in za točno določena vprašanja.

4. člen [Lokalna samouprava]

Republika, ena in nedeljiva, priznava in podpira lokalno samoupravo. Z vsemi sredstvi se bo zavzemala za upravno decentralizacijo storitev, ki jih zagotavlja država in za prilagoditev principov zakonodaje potrebam avtonomije in decentralizacije (www.uni-wuerzburg.de).

3.6. Smernica Evropske Unije št. 75/368

V italijanski igralniški dejavnosti se je pojavila tudi potreba po pravni ureditvi pogojev zaposlovanja igralniških delavcev (krupjejev) in določitvi potrebnih kvalifikacij za opravljanje poklica. V zvezi s tem problemom so se v Italiji oprijeli smernice Evropske skupnosti, št. 75/368, z dne 16. junija 1975 (Official Publication of European Community, 30. 6. 1975), v katerem so določeni standardi in vrste atestov za opremo, ki je potrebna za izvajanje igralniške dejavnosti. Smernica predvsem predvideva skupno zakonodajo, ki bi se uporabljala pri zaposlovanju delavcev v igralništvu. Določba posebej ureja vzajemno upoštevanje certifikatov in doseženih poklicnih naslovov.

3.7. Gaming Regulatory European Forum

Gaming Regulatory European Forum (GREF) je edino evropsko telo, ki se ukvarja z usmerjanjem zakonodajnih naporov v evropskih državah. Ustanovljeno je bilo leta 1989 in ima odtlej poleg ostalih srečanj vsakoletno redno srečanje vseh držav članic. To je združenje, kjer se srečujejo predstavniki oblastnih organov in institucij iz posameznih evropskih držav, ki se ukvarjajo z reguliranjem igralništva. Namen združenja je izmenjava mnenj, informacij ter izkušenj v zvezi s politiko urejanja igralništva.

Na letošnjem srečanju na Malti so izpostavili tri teme, ki so posebej pereče v evropskem igralništvu: igranje prek interneta, pranje denarja prek igralniške industrije in razvoj igralništva v Evropski uniji.

Članstvo v GREF ni obvezno in Italija kot ena redkih evropskih držav ni članica. Sprejeti sklepi GREF imajo zgolj vlogo priporočil. Eno izmed pomembnejših priporočil govori tudi o tem, da naj bi imela država svoj igralniški produkt prilagojen obsegu domačega povpraševanja, česar pa ne izpolnjuje nobena izmed držav, ki mejijo z Italijo. Poleg tega pa lahko navedem kot v najbolj očiten primer kršitve tega priporočila žepno državico Monako. Težave s tem priporočilom se še bolj poglobljajo z razvojem igranja na srečo prek interneta, saj igralcem ni mogoče preprečiti dostopa do tujih ponudnikov. V zvezi s priporočili GREF-a se torej HIT-u ni bati večjih obvezujočih omejitev, saj je tudi uradno stališče tega telesa, zapisano v statutu, da ima vsaka država pravico regulirati svojo igralniško industrijo v skladu z lastno politiko in preferencami (GREF, 2002). Dodati je potrebno, da to priporočilo ni v skladu z osnovnimi ekonomskimi vrednotami povezovanja Evrope: svobodnega pretoka blaga, kapitala in ljudi.

4. ANALIZA ZAKONODAJNE VEJE OBLASTI V ZVEZI Z IGRALNIŠTVOM

Podatke in dognanja različnih strokovnjakov s področja igralništva, ki jih navajam v zgornjem besedilu, se nanašajo na preteklo obdobje. Žal pa ne dajejo jasnih pokazateljev o tem, kaj se bo z igralniško zakonodajo dogajalo v prihodnosti. V želji, po odgovoru na to zahtevno vprašanje, sem se odločil raziskati, kakšen je trenutni odnos italijanske zakonodajne veje oblasti do vprašanja igralništva.

Italija je po ustavni opredelitvi republika. Zakonodajno moč ima dvodomni parlament, ki se deli na Poslansko zbornico (Camera dei Deputati) in na Republiški senat (Senato della

Repubblica). Predstavnik v obe telesi se voli z neposrednimi volitvami za obdobje petih let. Zbornico sestavlja 630 poslancev. Voljeni so neposredno (475 mest) in po proporcionalnem sistemu (155 mest). V Senatu sedi 326 senatorjev, od tega jih je 232 izvoljenih neposredno, 83 pa po proporcionalnem sistemu. Enajstim senatorjem je funkcija zaupana doživljenjsko (Parlamento Italiano, 2002). Poslanci pripadajo štirinajstim strankam, ki so presegle prag vstopa v parlament. V Italiji se koalicija imenuje Hiša svoboščin in jo sestavljajo Naprej Italija, Nacionalna zveza, Severna liga, Združeni krščanski demokrati, Krščansko demokrati center in Nova italijanska socialistična stranka.

Poslanci skoraj vseh strank so že vložili zakonske predloge o igralništvu. Na podlagi tega podatka, je možno sklepati, da vse stranke kažejo interes po spremembi igralniške zakonodaje, kljub temu pa ostaja zaenkrat zakonodajni proces na mrtvi točki.

Iz analiz dokumentov, ki so predstavljene v zgornjem besedilu, je razvidno, katere interesne skupine nastopajo pri poizkusih spremembe igralniške zakonodaje in kakšna so njihova medsebojna razmerja moči, njihovi interesi in njihova zavzetost. Najbolj izstopa podatek iz tabele 12, da je bilo v času XIII. Zakonodajne skupščine vloženi kar 97 zakonodajnih predlogov in od teh ni bil sprejet niti en. Vsekakor zelo zanimiv podatek, ki sam po sebi navaja na razmišljanje, zakaj takšno nesorazmerje in od kod poslancem in senatorjem motivi za vztrajno vlaganje predlogov.

Da bi odgovoril na zastavljena vprašanja, sem sestavil anketni vprašalnik z dvanajstimi vprašanji, ki se nahaja kot dodatek k diplomskemu delu. Prek elektronske pošte sem ga poslal vsem 630-im poslancem v Poslanski zbornici. Mnenje poslancev sem želel analizirati, saj so v vsakem političnem procesu oni tisti, ki na koncu sprejmejo ali pa zavrnejo posamezen zakonski predlog. Zato lahko njihovo zaznavanje kompleksnosti določenega vprašanja v parlamentarnih demokracijah privzamemo kot zelo relevantno.

Na anketni vprašalnik se je odzvalo petnajst poslancev. En poslanec na vprašalnik ni želel odgovorjati, ker je mnenja, da za vprašalnikom stoji lobi, ki želi vplivati na poslance. Dva poslanca pa se na to področje ne spoznata, zato sta menila, da nista sposobna odgovoriti na vprašalnik. Na vprašalnik mi je tako odgovorilo dvanajst poslancev. Po dva iz Alleanza Nazionale, Centro Cristiano Democratico in Forza Italia, štirje iz stranke Democratici di Sinistra ter po en iz DL- Margherita in iz Partito Popolare Italiano. Vzorec je premajhen, da bi iz njega lahko izpeljal verodostojno statistično analizo vzorca. Vseeno pa so odgovori na nekatera vprašanja dovolj enoznačni, da ne dopuščajo nikakršnega dvoma o stopnji pomembnosti igralniške zakonodaje med vsemi delovnimi nalogami poslancev. Odgovori so namreč prišli tako iz koalicijskih kot opozicijskih vrst.

4.1. Medstrankarska usklajevanja

Poslanci so imeli pri vsakem vprašanju možnost izbrati v lestvici od ena do deset, pri čemer je pomenil odgovor ena, da se z navedeno trditvijo ne strinja, ali da določen dejavnik nima vpliva na zakonodajni proces. Nasprotno pomenijo odgovori z vrednostjo deset, da nek dejavnik zelo vpliva na zakonodajo oz. se poslanec z navedeno trditvijo zelo strinja (glej prilogo k diplomskemu delu).

Zelo pomemben podatek je razviden že iz odgovorov na vprašanje, ali potekajo medstrankarska usklajevanja v zvezi z igralniško zakonodajo. Polovica poslancev je ocenila intenzivnost medstrankarskega usklajevanja nekje med tri in pet, kar ocenjujem kot relativno nizko. Zaključimo lahko, da poslanci vprašanja igralniške zakonodaje trenutno ne obravnavajo intenzivno. Svojevrstno težo pa ima podatek, da je polovica vseh ocenila intenzivnost pogajanj z ena. Medtem, ko se določenih poslancev tema dotika do neke mere, pa drugi z njo nimajo nikakršnega stika. Možno je zaključiti, da je igralništvo dovolj obrobna tema, da se z njo ni potrebno ukvarjati slehernemu poslancu, ampak le tistim, ki so se nanjo osredotočili oz. so bili izvoljeni v občinah, kjer je igralništvo pomembno gospodarsko in politično vprašanje.

Posebne pozornosti vredni so bili odgovori poslanca iz koalicijske stranke Alleanza Nazionale (v nadaljevanju: koalicijski poslanec), ki je povedal, da je v zadnjem letu vložil dva zakonska predloga v zvezi z igralništvom. Očitno se poglobljeno ukvarja z možnostjo sprejema zakonodaje, ki bi urejala igralniško dejavnost in je verjetno blizu igralniškemu lobiju. Koalicijski poslanec ocenjuje intenzivnost usklajevanj z oceno štiri, vendar je višja ocena od povprečja ostalih odgovorov verjetno posledica njegove zavzetosti na tem področju in zato morda previsoko ocenjena.

4.2. Pritiski interesnih skupin

Pri naslednjem vprašanju me je zanimalo, v kako intenzivnem stiku so s poslanci skupine, ki so najbolj zainteresirane za spreminjanje igralniške zakonodaje. Ponudil sem jim šest interesnih skupin, ki sem jih najpogosteje srečeval med raziskavo. Med vsemi imajo tudi s strokovnega vidika najbolj izdelano mnenje in povsem jasno določene cilje in načine, kako jih doseči.

Rimokatoliško cerkev sem vključil zato, ker ima močan vpliv v Italiji in je pomemben partner v koaliciji. Tvori jo z dvema strankama, ki v imenu nosita pridevnik krščanski. Rimokatoliška cerkev se apriori izreka proti igram na srečo, saj so po njeni dogmi nemoralne.

Predvsem me je zanimal vpliv turističnih občin, ki so najbolj zainteresirana stran v postopku sprejemanja zakonodaje. Poslanci ocenjujejo njihov vpliv precej visoko. Kar polovica poslancev ocenjuje njihove vplivne zmožnosti vsaj z oceno osem. Omeniti pa je potrebno, da jih tretjina ne zaznava nikakršnega vpliva s strani zainteresiranih občin. Ob takšnem

razhajanju odgovorov menim, da občine sicer zelo aktivno lobirajo, le da pri tem verjetno vplivajo na zakonodajno oblast prek "svojih" poslancev in je torej ocena zelo odvisna od tega, ali je bil anketirani poslanec izvoljen v občini, ki se zavzema za odprtje igralnice. Ostali poslanci pa tega vpliva ne čutijo, od tod tudi njihovo nezaznavanje lobiranja s strani občin. Koalicijski poslanec ocenjuje vpliv občin z oceno osem.

Organizacije, ki se borijo proti odvisnosti od igranja, so zelo dobro organizirane, saj ocenjujejo, da je v Italiji veliko ljudi patološko odvisnih od iger na srečo in so potrebni njihove pomoči (glej str. 22). Poslanci ocenjujejo njihov vpliv dokaj enotno in ga zaznavajo kot relativno šibkega. Večina odgovorov se giblje med ena in pet.

Iz odgovorov anketiranih poslancev je razvidno, da si tudi poklicna združenja igralniških delavcev prizadevajo vplivati na zakonodajni postopek. Polovica poslancev ocenjuje njihov vpliv z oceno ena. Odgovori ostalih poslancev pa se raztezajo vse od dve do deset. Veliko razpršenost odgovorov si razlagam kot nedorečeno strategijo lobiranja profesionalnih združenj igralniških delavcev. To domnevo pa večina odgovorov z vrednostjo ena nedvomno potrjuje.

Vprašanje, kako vplivajo na poslance nezakonita združenja, je sicer zelo izzivalno, vendar sem se ga vseeno odločil uvrstiti v vprašalnik. Malo verjetno je, da se ravno v Italiji ne bi poizkušale v politične odločitve vmešavati tudi interesne skupine z nepoštenimi nameni. Odgovori so zanimivi. Polovica poslancev ne priznava vpliva organiziranega kriminala na njihovo delo v parlamentu v zvezi z igralniško zakonodajo. Ostala polovica pa vpliv organiziranega kriminala ocenjuje z ocenami od tri do osem. Slednjo oceno pripisujeta vplivu organiziranega kriminala kar dva poslanca, eden pa se je odgovora na to vprašanje vzdržal. Koalicijski poslanec je prisodil temu vprašanju oceno tri.

Za HIT so še posebej zanimivi odgovori, ki govorijo o lobistični aktivnosti obstoječih igralnic in seveda tudi njegovega neposrednega konkurenta iz Benetk. Vpliv igralnic je, sklepajoč iz odgovorov poslancev, med vsemi interesnimi skupinami najvišji. Tako kot pri vseh odgovorih, nekaj poslancev ne čuti vpliva igralnic. Ostali, ki pa vpliv lobiranja zaznavajo, tega ocenjujejo kot zelo intenzivnega. Odgovori segajo od ocene pet do deset. Desetico pripisujejo vplivu igralnic trije poslanci. Med njimi je tudi koalicijski poslanec. Takšne odgovore je bilo tudi pričakovati, saj imajo največ težav zaradi neurejenih zakonskih razmer ravno obstoječe igralnice. Poleg tega pa imajo tudi največ finančnih sredstev, brez katerih si je težko predstavljati lobiranje v nacionalnem parlamentu. Obstoječe igralnice bi tudi sicer največ pridobile v primeru, če bi bila sprejeta zakonodaja, ki bi jim ustrezala. Predvidevam, da podpirajo tiste poslance, ki so predlagali, da bi igralnice ustanavljali in upravljali privatni subjekti ali pa, da bi bili privatni subjekti poleg države oz. občin vsaj delno udeleženi v kapitalu igralnic.

Ozek krog ljudi, ki ima danes v Italiji igralniški know-how, bi imel nedvomno veliko prednost ob morebitni sprostitev zakonodaje. Na ta način je verjetno moč pojasniti velik del močnega vpliva obstoječih igralnic.

Rimokatoliška cerkev je poleg organizacij, ki se ukvarjajo z bojem proti odvisnosti od igranja edini dejavnik, ki ima negativni predznak v zvezi s sprejemanjem sodobnejše zakonodaje. To pomeni, da je njen interes ohranitev obstoječega stanja. Poslanci ji pripisujejo relativno močan vpliv. Polovica njenega vpliva na zakonodajalce ne zaznava. Koalicijski poslanec ocenjuje njen vpliv z oceno tri, ostali poslanci pa z ocenami od šest do deset.

4.3. Mnenja poslancev in njihovih strank o nujnosti spremembe zakonodaje

Iz odgovorov je razvidno, da našteve interesne skupine dejansko vplivajo na zakonodajni proces. Med njimi pa imajo določen vpliv tudi povsem neprofitne organizacije (organizacije, ki se bojujejo proti odvisnosti od igranja), ki verjetno ne razpolagajo z dovolj velikimi finančnimi sredstvi, da bi si lahko na tej osnovi zagotavljale vpliv. To pa je že zadosten signal igralnicam, ki delujejo ob italijanskih mejah, da so poslanci dovzetni za lobiranje. Obmejne igralnice bodo najbolj prizadete ob morebitni sprostitvi zakonodaje, zato se zdi realno, da bi poizkusile tudi same angažirati del svojih sredstev za to, da bi se zakonodajni proces iztekel njim v prid. Še posebej se to zdi realna možnost, če ga interpretiramo v kontekstu odgovorov na vprašanje, ali se anketiranemu poslancu zdi potrebno spremeniti zakonodajo. Po mnenju večine poslancev ni potrebno spreminjati zakonodaje, saj je večina označila nujnost spremembe z oceno ena. Bistveno izstopa le mnenje koalicijskega poslanca, saj je ocenil potrebo po spremembi zakonodaje z oceno deset. Večina poslancev se osebno torej nagiba k ohranitvi obstoječega stanja. Vendar je potrebno odgovore na to vprašanje jemati z določeno mero rezerve, saj je zelo osebno in je možno, da odgovori odstopajo od dejanskega mnenja poslancev.

Zato sem ga dopolnil z vprašanjem, ali se njihova stranka strinja s sprostitvijo zakonodaje. Odgovori na to vprašanje naj bi predvidoma dali zelo podobne rezultate kot odgovori na prejšnje, le da je anketirancem nanj lažje odgovoriti. V povprečju so poslanci odgovarjali zelo podobno kot na prejšnje vprašanje. Najpogostejši odgovori imajo vrednosti med ena in tri.

Poslanca najmočnejše stranke (Naprej Italija) ocenjujeta naklonjenost svoje stranke sprostitvi zakonodaje z najnižjima možnima ocenama. Prav tako nizko ocenjujeta naklonjenost svoje stranke poslanca iz vrst Levih demokratov.

Nasprotnega mnenja pa sta poslanca Nacionalne zveze, saj ocenjujeta pripravljenost njune stranke za privolitev k sprostitvi zakonodaje kot zelo visoko (oceni osem in deset). Dejstvo je, da odgovori poslancev iz istih strank sovpadajo, kar daje odgovorom še posebno težo.

4.4. Pomembnost igralniške zakonodaje v danem trenutku

Kako pomembna je igralniška zakonodaja v tem trenutku, sem vprašal poslance v nadaljevanju. Najpogosteje so ocenjevali pomembnost z ocenami ena in pet. Vidneje izstopa le odgovor koalicijskega poslanca, ki je ocenil pomembnost z osem, saj je po njegovem mnenju tematika pomembna in se z njo intenzivno ukvarja.

V naslednjem vprašanju sem želel od poslancev izvedeti, zakaj ni bil sprejet predlog zakona o igralnicah, ki je bil dan v parlamentarno obravnavo v januarju leta 2000. Najpogostejše mnenje poslancev je, da se je bilo potrebno posvetiti pomembnejšim zakonom. Sledi prepričanje, da predlog ni bil dovolj temeljito pripravljen in, da v obravnavo ni bil predložen v primernem trenutku. Odgovori na to vprašanje so v soglasju z odgovori, kjer poslanci trdijo, da igralništvo v tem hipu ni zelo aktualno. Časovno obdobje, v katerem igralništvo ni bilo zelo pomembna tema, lahko omejimo z januarjem 2000, ko je bil v obravnavi omenjeni predlog zakona.

4.5. Napoved poslancev o sprostitvi zakonodaje

Zanimiva so mnenja poslancev, kdaj se bo sprostila zakonodaja. Pri tem odgovoru sem odprl interval tako navzgor kot navzdol zato, da sem razširil možnost izbire. Koalicijski poslanec je mnenja, da se bo zakonodaja sprostila prej kot v štirih letih. Njegovo mnenje deli le še en poslanec iz opozicijskih vrst. Mnenja ostalih poslancev je veliko lažje vključiti v kontekst odgovorov na prejšnja vprašanja. S tem želim poudariti predvsem relativno nepomembnost obravnavane teme v tem trenutku. Štirje poslanci so namreč odgovorili, da se bo zakonodaja sprostila kasneje kot v enajstih letih, preostali menijo, da se bo zakonodaja spremenila približno čez sedem let. Na osnovi teh odgovorov je moč pričakovati, da se zakonodaja vsekakor bo sprostila in to v nekem srednjeročnem obdobju, kar daje HIT-u določen odzivni čas.

Pri raziskavi problematike sem želel ugotoviti, kakšna je strankarska razpoloženost v zvezi z igralniško zakonodajo in kako se stranke med seboj ločujejo v odnosu do vprašanja.

Skoraj vsi anketiranci so mnenja, da bosta obe stranki, ki sta tradicionalno vezani na rimokatoliško cerkev, z večino svojih poslancev proti sprostitvi zakonodaje (Združeni krščanski demokrati in Krščansko demokrati center). To je v soglasju z visoko oceno, ki jo je dobila rimokatoliška cerkev pri oceni vpliva na poslance v tretjem vprašanju. Lahko si torej razlagamo, da cerkveni krogi vplivajo na zakonodajni postopek prek svojih poslancev. Cilj politike krščanskih krogov je zaustavitev razvoja igralniške zakonodaje. Vsi poslanci razen poslancev Nacionalnega zavezništva ocenjujejo, da njihova lastna stranka ne podpira sprostitve zakonodaje. Poslanca Nacionalnega zavezništva pa s kar veliko gotovostjo trdita, da njuna stranka soglaša s sprostitvijo zakonodaje. Poleg tega anketiranci menijo, da so tudi Prenovljeni komunisti proti sprostitvi zakonodaje, kar sem tudi že omenjal, saj so bili v času

XIII. Zakonodajne skupščine poleg Italijanske ljudske stranke edini, ki niso vložili niti enega predloga za zakonsko ureditev igralniškega dejavnosti (glej str. 17).

4.6. Dejavniki, na katere se bodo morali poslanci ozirati ob sprejemu zakonodaje

V nadaljevanju sem skušal ugotoviti, v kolikšni meri nameravajo politične stranke z reševanjem igralniške zakonodaje nagovarjati volilno telo oz. v kolikšnem obsegu bo potekalo reševanje obravnavane problematike v okviru medstrankarskih usklajevanj, lobijev in visoke politike.

Edino predstavnika Nacionalnega zavezništva ocenjujeta z osem in deset pomembnost problematike za njihovo volilno bazo. Vsi ostali anketiranci ocenjujejo pomembnost kot izjemno nizko. Ocenjujem, da se o urejanju igralniške dejavnosti v širši javnosti ne bo govorilo. To pa je razumljivo, saj se v italijanskem javnem in političnem življenju kopičijo problemi, ki si nedvomno zaslužijo in zahtevajo več pozornosti. Ureditev tega problema bo stvar ožjih interesnih krogov, katerih interesi bodo javnosti bržčas prikriti.

Ureditev vprašanja igralniške zakonodaje je po mnenju anketirancev precej kočljiva politična tema. Večina odgovorov se nahaja na intervalu med šest in deset. Slednjo vrednost pripisujejo politični občutljivosti vprašanja trije poslanci. S sedmo stopnjo občutljivosti pa jo ocenjuje tudi koalicijski poslanec.

Menim, da si poslanci predstavljajo neko temo kot občutljivo, kadar je potrebno upoštevati veliko različnih interesov, še posebej takrat, kadar imajo različne strani zelo radikalna prepričanja in od njih zelo težko odstopajo. V okviru te interpretacije je potrebno spomniti na člene 718 do 722 kazenskega zakonika, ki prepovedujejo igranje na srečo, razen določenih iger, ki jih je z odloki dovolil parlament. Še posebej pa so stvari občutljive in nedefinirane zaradi obratovanja štirih igralnic, ki s tem domnevno kršijo Ustavo v več členih. Zadnja je ustavni spor sprožila občina Taormina iz Sicilije, ki se bori za odprtje igralnice. V sodbi iz leta 2001 je Ustavno sodišče zavrnilo njeno pritožbo v vseh točkah (Romani, 2000, str. 26). Glede na to, da se igralniška zakonodaja precej pogosto pojavlja na dnevnem redu Ustavnega sodišča, ni nobenega dvoma o veliki politični občutljivosti teme.

V nadaljevanju poslancem podam nekaj možnih dejavnikov, da bi ugotovil, na kakšen način se bo sprejemala odločitev o sprostitvi zakonodaje in kateri dejavniki bodo pri tem pomembno vplivali na odločitve. Primeren politični trenutek ne bo odločilen, saj gre za dovolj specifično vprašanje in zato verjetno na odločitev poslancev o spremembi zakonodaje ne bodo vplivali pomembnejši družbeno-politični dogodki v državi. Najpogosteje so poslanci ocenili pomembnost primerne političnega trenutka z ena, večina ostalih odgovorov je segla do vrednosti štiri. V nasprotju z ostalimi anketiranimi poslanci pa koalicijski poslanec ocenjuje primeren politični trenutek kot zelo pomemben, saj mu pripisuje pomembnost z oceno sedem.

Tudi ureditev javnih financ po mnenju poslancev ne bo igrala pomembnejše vloge. Ustavno sodišče je namreč opravičevalo ustanovitev igralnice v San Remu ravno s takratnim poraznim finančnim stanjem občine. Nekaterе občine ugovarjajo, da je njihovo trenutno finančno stanje še bistveno slabše od stanja v občini San Remo v času, ko so ustanovili igralnico. Na ta način je domnevno kršen tretji člen Ustave, ki zagotavlja enakost.

Pritisk javnosti ne bo imel večjega vpliva, saj ga anketirani poslanci ocenjujejo z ocenami od dve do šest, pri čemer mu koalicijski poslanec pripisuje vrednost tri. Najpomembnejša bo usklajenost večine strank, kar je predpogoj za sprejetje zakona. Pomembnosti tega dejavnika pripisujejo vpliv z vrednostmi od šest do osem. Vendar pa je potrebno poudariti, da je končna usklajenost strank že rezultat vplivanja vseh dejavnikov, o katerih sprašujem poslance v dvanajstem vprašanju.

Takoj za strankarsko usklajenostjo pa pripisujejo poslanci največji pomen aktivnostim lobijev. Največkrat ocenjujejo njihov vpliv z ocenami od šest do devet, pri čemer koalicijski poslanec ocenjuje pomembnosti lobijev z oceno devet. To potrjuje domneve, da si pri urejanju vprašanja stojijo nasproti lobiji.

SKLEP

Lastnost vsakega znanja mora biti njegova uporabna vrednost. V tej smeri sem se trudil zbirati in sestavljati dobljene podatke v zvezi z igralniško zakonodajo v smiselno celoto. V prvem delu sem predstavil teoretično razdelitev poslovnega okolja podjetja, kjer sem se opiral na ugotovitve strokovnjakov s področja poslovnega okolja. Nato sem umestil v teoretični okvir poslovnega okolja vlogo politično-pravnega dela okolja podjetja. V nadaljevanju sem predstavil vpetost HIT-a v prostor, v katerem deluje. Izpostavil sem pomembnost njegovega italijanskega trga za njegov obstoj in uspešen nadaljnji razvoj. Uspešen razvoj HIT-a pa bi bil z večjim upadom obiska italijanskih gostov ogrožen. Ključni dejavnik, ki bi lahko sprožil nevaren upad italijanskih gostov, bi bila sprememba italijanske igralniške zakonodaje.

Za HIT je z odprtjem igralnice v Benetkah prvič postalo jasno grenko dejstvo, da obisk italijanskih gostov ni sam po sebi umeven, ampak da se razmere na italijanskem trgu spreminjajo, in da se bo potrebno za italijanskega gosta boriti. Zaradi omejujoče igralniške zakonodaje ima HIT naravni monopol. Trajno prisotna nevarnost spremembe igralniške zakonodaje v Italiji, ki utegne odvzeti HIT-u velik del trga, je narekovala potrebo po raziskavi, kdaj oz. ali se zakonodaja sploh bo sprostila.

Cilj je bil identificirati dejavnike, ki vplivajo na zakonodajni proces in analizirati dinamiko in proces spreminjanja zakonodaje. Pri analizi dinamike me je najbolj zanimalo, ali samo število zakonskih predlogov, ki so bili v parlamentarni obravnavi, dejansko tudi pomeni realen

politični pritisk na spremembo zakonodaje, ali pa gre bolj za posamezne in neorganizirane poizkuse lokalnih skupnosti, da bi si odrezale večji kos kruha. Na osnovi raziskave in na osnovi podanih predlogov za spremembo zakonodaje o igralništvu v Italiji, je mogoče povzeti določene ugotovitve.

Posamezne občine so dobro organizirane in izvajajo stalen politični pritisk. Za popolno zakonsko ureditev igralništva bo potreben širok koalicijski konsenz, saj bo potrebno spremeniti pet členov kazenskega zakonika, ki zaenkrat potiskajo na obrobje zakona obstoječe igralnice. Odločitev Ustavnega sodišča v prid obstoju štirih igralnic imajo mnogi za sporno odločitev. Zato v Italiji prevladuje mnenje, da je potrebno sprejeti celovito igralniško zakonodajo na nacionalni ravni, ki bi državo spravila iz položaja, ki nanjo in njen pravni sistem meče slabo luč.

Popolna sprostitev zakonodaje se zdi najenostavnejša rešitev, saj je alternativa- zaprtje obstoječih igralnic- nesprejemljiva iz gospodarskih in tudi socialnih razlogov. V italijanskem parlamentu poslanci intenzivno vlagajo zakonske predloge za ureditev igralništva, vendar zaenkrat njihove aktivnosti sežejo le do vlaganja zakonskih predlogov.

Iz odgovorov na anketni vprašalnik, ki so jih posredovali italijanski parlamentarni poslanci, sicer ni bilo možno narediti statistično reprezentativnega vzorca, ki bi zagotavljal statistično dovolj nizko stopnjo tveganja napovedi na osnovi vzorca. Vseeno pa so odgovori zelo dragoceni, saj nudijo določen vpogled v dogajanje v parlamentu. Izluščiti pa se da nekaj pomembnih dejstev, ki govorijo o tem, na kakšen način se poizkuša urejati igralniška zakonodaja v Italiji.

Za širšo italijansko javnost neurejena igralniška zakonodaja ni dovolj poznano področje. Celo dva poslanca odgovarjata, da se na področje ne spoznata dovolj, da bi mi lahko pomagala z odgovori. Na podlagi tega je možno sklepati, da bo dovolj prostora za manipulacije in iskanje lastnih koristi udeležencev zakonodajnega procesa.

Zadnjih nekaj let je igralniška zakonodaja manj pomembna politična tema poslancev in se z njo ukvarjajo le toliko, kolikor jih v to prisilijo zainteresirane skupine. Poslanci menijo, da je vprašanje politično občutljivo, saj imajo udeležene strani zelo različna mnenja. Stranke so razdeljene: na eni strani krščanske stranke in na drugi Nacionalna zveza. Pri vsem tem pa je nerodno še to, da oboji tvorijo koalicijo. Tudi strokovna združenja imajo svoje trdne argumente. In nenazadnje poslanci vedo, da bo za celovito ureditev vprašanja potrebno mnogo naporov, saj bo potrebno spremeniti tudi že obstoječo zakonodajo.

Na pomembnem delu HIT-ovega trga se izvajajo intenzivne dejavnosti, s ciljem spremeniti zakonodajo v korist razvoja igralniške dejavnosti v Italiji. Zaradi kompleksnosti tematike sicer ni predvidevati zelo hitrih sprememb zakonodaje, zagotovo pa jih je potrebno v dolgoročnih strateških načrtih podjetja predvideti.

Pomembno za HIT je, da s slovensko državo sklene dogovor o pomoči. Preko diplomatskega predstavništva v Rimu mora HIT-u zagotoviti verodostojne podatke o intenzivnosti zakonodajnega procesa. Ti podatki bi imeli veliko vrednost za kakovostno strateško poslovno odločanje. Z uspešnimi diplomatskimi napor bi naše predstavništvo v Rimu lahko stopilo v stik s peščico ljudi, ki bodo odigrali ključno vlogo v zvezi s spremembo igralniške zakonodaje. Meni to ni uspelo, saj kot študent nisem dovolj verodostojna oseba za zbiranje podatkov, ki so predmet občutljive gospodarsko-politične teme. Zato je povsem razumljivo, da so se poslanci na anketo odzvali v skromnejšem številu. Za ljudi v določenih krogih visoke politike je politično delovanje v veliki meri odvisno tudi od njihove previdnosti. Slovenska država ima trenutno do tako pomembnega podjetja kot je HIT nekonstruktiven odnos in ni opravičila vloge socialnega partnerja v času, ko bi za to morala pokazati interes.

LITERATURA

1. Hunger J. David & Wheelen Thomas L.: Strategic Management. Fifth Edition. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, 1996. 441 str.
2. Jaklič Marko: Poslovno okolje podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 353 str.
3. Kotler Philip: Marketing Management. The Millenium Edition. New Jersey: Prentice Hall, 2000. 718 str.
4. Prašnikar Janez et al.: Ekonomska podlaga nove družbene pogodbe med podjetjem Hoteli Igralnice Turizem d. d., Nova Gorica. Ljubljana: CISEF, 2002. 234 str., 46 pril.
5. Romani Pierpaolo: Le Case da Gioco. Roma: Edizioni Comercio, 2000. 106 str.
6. Thompson Arthur A. Jr., Strickland A. J. III: Strategic Management: Concepts and Cases. Seventh Edition. Plano, Texas: Business Publications, 2001. 1054 str.

VIRI

1. Associazione Nazionale per l'Incremento Turistico: [URL: <http://www.anit-it.it/anitdirprincipale%20Folder/casedagioco.htm>], 15. 4. 2002.
2. Assocroupier: [URL: <http://www.assoturismo.it/assocroupier.htm>], 20. 4. 2002.
3. Bajec Anton, Kalan Pavle: Italijansko-slovenski slovar. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1994.
4. Codice Penale, artt. 718-722, Gazzetta Ufficiale, 16. 3. 1949
5. Gaming Regulatory European Forum: [URL: <http://www.gref.net/introduction.html>], 17. 6. 2002.
6. Gazzetta Ufficiale, no. 122, 10. 5. 1992
7. Official Publication of European Community, 30.6.1975.
8. Parlamento Italiano: [URL:<http://www.camera.it/index.asp?content=/deputati/composizione/leg14/01.camera/01.Deputati#schede>], 7. 7. 2002.
9. Sentenza di Corte Costituzionale, Gazzetta Ufficiale, no. 83, 15. 5. 1985.
10. [URL: <http://www.gambling.it/Progetto%20di%legge.htm>], 21. 5. 2002.
11. [URL: http://www.uni-wuerzburg.de/law/it00000_.html], 30. 7. 2002.

SLOVAR TUJIH IZRAZOV

Alleanza Nazionale – Nacionalna zveza

apriori – vnaprej

atest - potrdilo

Camera dei Deputati – Poslanska zbornica

certifikat – potrdilo

Cristiani Democratici Uniti – Združeni krščanski demokrati

Centro Cristiano Democratico – Krščansko demokratski center

Democratici di Sinistra – Levi demokrati

Democrazia Europea – Evropska demokracija

dogma - načelo

Federazione dei Verdi – Zveza zelenih

Forza Italia – Naprej Italija

frekvenca – pogostost

Gaming Regulatory European Forum – Evropski forum za urejanje igralnštva

hazardiranje – igranje na srečo

I Democratici - Demokrati

interpretacija - razlaga

know-how - znanje

kompleksen – sestavljen

konsenz - dogovor

kvalifikacija - usposobljenost

Lega Nord Padania – Liga severne Padanije

liberalizacija - sprostitev

Lista di Pietro Italia dei Valori – Petrova lista Italije vrednot

Ministero dell Interno – Ministrstvo za notranje zadeve

Nuovo Partito Socialista Italiano – Nova stranka italijanskih socialistov

Partito della Rifondazione Comunista – Stranka prenovljenih komunistov

Partito Popolare Italiano – Italijanska ljudska stranka

Partito dei Comunisti Italiani – Stranka italijanskih komunistov

presedan – vzorčni primer

reagirati – odzvati se

restriktivna - omejujoča

Rinnovamento Italiano – Prenova Italije

Senato della Repubblica – Republiški senat

Socialisti Democratici Italiani – Italijanski demokratični socialisti

Unione Democratici per l'Europa – Demokratično združenje za Evropo

PRILOGE

1. Anketni vprašalnik za raziskavo mnenj poslancev.....	1
--	----------

Priloga 1: Anketni vprašalnik za raziskavo mnenj poslancev

1. Kateri politični stranki pripadate?

☐ Alleanza Nazionale	☐ Lista di Pietro Italia dei Valori
☐ Cristiani Democratici Uniti	☐ Nuovo Partito Socialista Italiano
☐ Centro Cristiano Democratico	☐ Partito della Rifond. Comunista
☐ Democratici di Sinistra	☐ Partito Popolare Italiano
☐ Democrazia Europea	☐ Partito dei Comunisti Italiani
☐ Federazione dei Verdi	☐ Rinnovamento Italiano
☐ Forza Italia	☐ Socialisti Democratici Italiani
☐ I Democratici	☐ Unione Democratici per l'Europa
☐ Lega Nord Padania	☐ (drugo) _____

2. Ali v tem trenutku potekajo strankarska usklajevanja v zvezi s sprejemom igralske zakonodaje? Ocenite intenzivnost teh usklajevanj. (10- zelo intenzivna usklajevanja; 1- usklajevanja trenutno sploh ne potekajo)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Ocenite z ocenami 1 do 10, kako močan pritisk za spremembo igralske zakonodaje izvajajo na zakonodajno telo naslednje interesne skupine (10- zelo močan pritisk; 1- sploh nobenega).

turistično razvite občine

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

organizacije, ki se borijo proti odvisnosti od igranja

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

stanovska združenja igralniških delavcev

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

skupine, ki se ukvarjajo s pranjem denarja

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

obstoječe igralnice

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

rimokatoliška cerkev

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Ali mislite, da bi bilo potrebno sprostiti igralniško zakonodajo (10- mislim, da je to zelo pomembno; 1- to sploh ni potrebno)?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Ali v Vaši stranki obstaja soglasje v zvezi s sprejetjem sodobnejše igralniške zakonodaje (10-Stranka povsem soglašaja; 1-stranka se s sprejetjem ne strinja)?

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

6. Ocenite s številom od 1 do 10 (10- zelo pomembno; 1-povsem nepomembno), kako pomembna je v Italiji v tem trenutku tema v zvezi z igralniško zakonodajo?

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

7. Čez koliko let bo po Vašem sprejeta zakonodaja, ki bo omogočila odprtje večjega števila igralnic?

___manj ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10 ___11 ___več

8. V januarju 2000 je bil v parlamentu vložen zakonski predlog v zvezi s sprostitvijo igralniške zakonodaje. Ali se spominjate, zakaj je bil zakonodajni proces prekinjen, preden je bil predlog sprejet? Možnih je več odgovorov.

___ neprimeren politični trenutek

___ neuskaljena koalicija

___ potrebno se je bilo posvetiti pomembnejšim zakonom

___ zakonski predlog ni bil dovolj dobro pripravljen in zato nesprejemljiv

___ ne spominjam se

drugo: _____

9. Katera stranka bo po Vašem z večino svojih poslanskih glasov proti sprostitvi igralniške zakonodaje? Možnih je več odgovorov.

___ Alleanza Nazionale

___ Cristiani Democratici Uniti

___ Centro Cristiano Democratico

___ Democratici di Sinistra

___ Democrazia Europea

___ Federazione dei Verdi

___ Forza Italia

___ I Democratici

___ Lega Nord Padania

___ Lista di Pietro Italia dei Valori

___ Nuovo Partito Socialista Italiano

___ Partito della Rifond. Comunista

___ Partito Popolare Italiano

___ Partito dei Comunisti Italiani

___ Rinnovamento Italiano

___ Socialisti Democratici Italiani

___ Unione Democratici per l'Europa

___ (drugo) _____

10. Ocenite s številom od 1 do 10, kako pomembno bo za Vaše volilce, da se pred naslednjimi parlamentarnimi volitvami Vaša stranka izreče za sprostitev igralniške zakonodaje? (10- to bo zelo pomembno; 1- to sploh ne bo pomembno)
___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

11. Ali menite, da je igralništvo iz političnega vidika posebej občutljiva tema (10- to je zelo občutljiva tema; 1- to ni občutljiva tema)?
___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

12. Ocenite pomembnost naslednjih dejavnikov za sprejem liberalnejše igralniške zakonodaje (10- zelo pomembno, 1- ni pomembno).

primeren politični trenutek

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

odplačilo javnega dolga

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

soglasje večine strank

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

pritisk javnosti

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10

pritisk lobijev

___1 ___2 ___3 ___4 ___5 ___6 ___7 ___8 ___9 ___10